

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
BİLGİLER DERSİ “İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ”
ÜNİTESİNDE GEÇEN KAVRAM VE TANIMLARA
ERİŞME DÜZEYİ**

Yüksek Lisans Tezi

İbrahim DİNÇ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Samet ALTINBİLEK

Erzincan 2014

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, İlköğretim Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul edilmiştir.

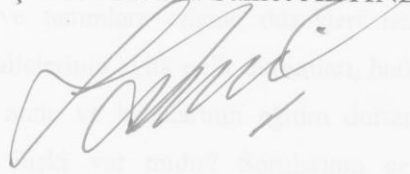
Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2014

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Samet ALTINBİLEK

ÖZET

Danışman /

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Mustafa Samet ALTINBİLEK

Jüri : Doç. Dr. H. Hüsnü BAHAR

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Erdem YAVUZ

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 08/08/2014

Doç. Dr. Ayhan DÖNER

Enstitü Müdürü

II

II

**İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ
“İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ” ÜNİTESİNDE GEÇEN KAVRAM VE
TANIMLARA ERİŞME DÜZEYİ**

İbrahim DİNÇ

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2014

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Samet ALTINBİLEK

ÖZET

Bu çalışmada İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri nelerdir? Öğrencilerin cinsiyetleri, ikamet yerleri, ailelerinin aylık gelir durumları, haftalık kitap okuma ve internet kullanma süreleri, anne ve babalarının eğitim durumları ile kavramlara erişme düzeyleri arasında ilişki var mıdır? Sorularının cevapları aranacaktır. Araştırma “Giriş”, “Yöntem ve Metodoloji” ile “Sonuç” bölümlerinden oluşmaktadır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmanın örneklemini Bingöl il, ilçe ve köylerinden öğrenim gören ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinden 722 kişi oluşturmaktadır. Araştırma anketini, 7 adet demografik özellikleri içeren sorulardan sonra 31 adet kavram başarı testi soruları oluşturmaktadır. Araştırmada, ilköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde geçen “iletişim, olumlu iletişim, olumsuz iletişim, empati, sempati, ben dili, sen dili, beden dili, jest ve mimikler, kitle iletişim, tekzip, sansür...” gibi kavram ve tanım öğeleri araştırma kapsamına alınmış ve öğrencilerin bu kavramlarla ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi amacıyla Kavram Başarı Testi uygulanmıştır. Kavramsal çerçevede bakıldığında yapılan uygulama sonucunda öğrencilerin kavramlara ulaşılma oranı %87 olarak belirlenmiştir. Çalışma sonunda öğrenci ailelerinin aylık gelir düzeyi, anne ve babalarının öğrenim

durumu, öğrencilerin haftalık kitap okuma süreleri ve cinsiyet gibi faktörlerin öğrenci başarısına etkisi görülmüştür. Diğer taraftan internet başında geçen süre ve yerleşim yeri değişkenleri ile öğrencilerin kavramlara erişme düzeyleri arasında herhangi bir ilişki görülmemiştir. Araştırma sonuçlarına dayalı tartışma ve öneriler yapılmıştır. Çalışmanın sonunda faydalanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Kavram, İletişim, Erişim Düzeyi

**ELEMENTARY SCHOOL 7. GRADE STUDENTS LEVEL
OF ACCESS TO THE CONCEPT AND DEFINITIONS IN THE
UNIT ‘COMMUNICATION AND HUMAN RELATIONS’ IN
SOCIAL STUDIES SUBJECT LESSON**

İbrahim DİNÇ

**Erzincan University, Institute of Social Sciences,
Department of Elementary Education**

M.A. Thesis, August 2014

Thesis Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Samet ALTINBİLEK

ABSTRACT

In this study, the Primary 7. Students in the class of “Communication and Human Relations” unit in the concept and definition of level of access? Students ' gender, place of residence, the family of the monthly, weekly reading the book, and the time period for using the internet, of the education of the mother and the father, and with concepts of access to the relationship between levels? The answer will be sought. Research “Preface”, “Introduction”, “Methods”, “Results” section. In the research model was used in the scan. Screening models, past or present, have a condition that exists in the way that the research aimed to describe approaches. The sample of the research Bingol province, district and village of primary education 7. Grade students 722 people. Research the survey, 7 demographic characteristics containing questions, then the concept of 31 achievement test questions. In the study, the primary 7. Grade Social studies course “Communication and Human Relations,” unit", used in communication, positive communication, negative communication, empathy, sympathy, language, you language, body language, gestures and facial expressions, mass communication, refutation, censorship...”, such as the concept and definition of the scope of the research items and students received information on the concepts, the evaluation of the Concept in order to Successfully tested.

Conceptual framework when we made as a result of the application of the concepts that need to be given the success rate of 87%. Eventually, the family income of the student, parents of learning, the students ' weekly time reading books, and of such factors as gender effect on student achievement. On the other hand, the beginning of the internet in the last time and place of the variables of the students with the concepts of access to any relationship between the levels observed. Research based on the results of the discussion and recommendations made. At the end of the utilisation of resources.

Key Words: Social Studies, Concepts, Social Studies Curriculum, Communication, The level of success

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
ÇİZELGELER DİZİNİ	IX
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIV
ÖNSÖZ	XV

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GİRİŞ	1
1.1. Sosyal Bilgiler	3
1.2. Sosyal Bilgiler Programı	6
1.3. Kavram ve Kavram Öğretimi	12
1.4. Benzer Araştırmalar	18
1.5. Problem Durumu	21
1.6. Araştırmanın Amacı.....	24
1.7. Araştırmanın Önemi	25
1.8. Varsayımlar.....	26
1.9. Sınırlılıklar	26

2. BÖLÜM

YÖNTEM VE METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Modeli.....	27
2.2. Evren ve Örneklem	27
2.3. Veri Toplama Araçları.....	29
2.3.1. Kavram Başarı Testi.....	29
2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	30
2.5. Bulgular ve Yorumlar	30

3. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
3.1. Sonuç	80
3.2. Öneriler	85
KAYNAKLAR	87
İNTERNET KAYNAKLARI	93
EKLER.....	94

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanına ilişkin Yaklaşımlar	5
Çizelge 2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri	11
Çizelge 3. 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 7. Sınıflarda Öğretilmesi Öngörülen Kavramlar	16
Çizelge 4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite “İletişim ve İnsan İlişkileri” Kavram ve Tanım Öğeleri	17
Çizelge 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı	30
Çizelge 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yerleşim Yeri Dağılımı.....	31
Çizelge 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile Aylık Ortalama Gelir Dağılımı	32
Çizelge 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumu Dağılımı	33
Çizelge 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumu Dağılımı	35
Çizelge 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Haftalık Kitap Okuma Süre Dağılımı	36
Çizelge 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Haftalık İnternet Kullanım Süre Dağılımı	39
Çizelge 12. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Ortalamaları.....	39

Çizelge 13. Öğrencilerin Kişilik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	40
Çizelge 14. Öğrencilerin İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	41
Çizelge 15. Öğrencilerin İnternet Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	41
Çizelge 16. Öğrencilerin Basın Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	42
Çizelge 17. Öğrencilerin Sorumluluk Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	43
Çizelge 18. Öğrencilerin Beden Dili Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	44
Çizelge 19. Öğrencilerin Anayasa Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	45
Çizelge 20. Öğrencilerin Etkileşim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	46
Çizelge 21. Öğrencilerin Olumsuz İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	47
Çizelge 22. Öğrencilerin Empati Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	48
Çizelge 23. Öğrencilerin Kamuoyu Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	49
Çizelge 24. Öğrencilerin İrade-i Milliye Sözcüğünü Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	50

Çizelge 25. Öğrencilerin RTÜK Sözcüğünü Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	51
Çizelge 26. Öğrencilerin Panel Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	52
Çizelge 27. Öğrencilerin Sözsüz Mesaj Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	53
Çizelge 28. Öğrencilerin Anadolu Ajansı Sözcüğünü Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	54
Çizelge 29. Öğrencilerin İletişim Engeli Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	55
Çizelge 30. Öğrencilerin Tekzip Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	56
Çizelge 31. Öğrencilerin Etkin Dinleme Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	57
Çizelge 32. Öğrencilerin Sansür Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	58
Çizelge 33. Öğrencilerin Sempatı Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	59
Çizelge 34. Öğrencilerin Hak Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	59
Çizelge 35. Öğrencilerin Eşitlik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	60
Çizelge 36. Öğrencilerin Etkili İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	61

Çizelge 37. Öğrencilerin Hoşgörü Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	62
Çizelge 38. Öğrencilerin Hatip Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	63
Çizelge 39. Öğrencilerin Sen Dili Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	64
Çizelge 40. Öğrencilerin Kitle İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	65
Çizelge 41. Öğrencilerin Özel Yaşamın Gizliliği Hakkını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	66
Çizelge 42. Öğrencilerin Ben Dili Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	67
Çizelge 43. Öğrencilerin Basın Meslek İlkelerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	68
Çizelge 44. Öğrencilerin Başarı/Erişi Düzeyi.....	69
Çizelge 45. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Ortalamaları..	71
Çizelge 46. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Ortalamaları ...	72
Çizelge 47. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Aile Aylık Gelirlerine Göre Ortalamaları	73
Çizelge 48. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Haftalık İnternet Kullanma Süresine Göre Ortalamaları	75

Çizelge 49. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Kitap Okuma Süresine Göre Ortalamaları 76

Çizelge 50. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Yerleşim Yerine Göre Ortalamaları 78

Çizelge 51. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları..... 79

KISALTMALAR DİZİNİ

- %** : Yüzde
- f** : Frekans
- İ.Ö.O** : İlköğretim Okulu
- M.E.B** : Milli Eğitim Bakanlığı
- N** : Veri sayısı
- Ort** : Aritmetik Ortalama
- p** : Madde Ayırt Edicilik İndeksi
- r** : Madde Güçlülük İndeksi
- SBÖP** : Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
- Ss** : Standart Sapma
- t** : Bağımsız T- Testi
- YİBO** : Yatılı Bölge Okulu

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgilerde önemli görülen ve dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de ünitelerde geçen kavram ve tanım sözcüklerini öğrenme konusudur. Kavramlar, bireyin sosyal ve fiziksel dünyayı anlamasını ve mantıklı iletişim kurmasını sağlar. Kavramları anlama, olgu ve olayları anlama, ilkeleri anlama, problem çözme ve hayatı anlama için gereklidir. Kavramlar, karmaşık ve geniş bilgileri uygulanabilir bilimler haline getirir. Sosyal Bilgiler dersinin kapsamlı ve disiplinler arası/çok disiplinli bir ders olması, öğrencilerin ünitelerde geçen kavramların tamamına eksiksiz ve anlam yanılgılarına uğramadan erişmelerini gerekli kılar.

“İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeyi” konulu yüksek lisans tezimi hazırlarken araştırmanın her aşamasında bilgi, öneri ve desteğini esirgemeyerek çalışmamı tamamlamamda katkıda bulunan danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Mustafa Samet ALTINBİLEK’e, ayrıca çalışmamın her aşamasında bilgisini, tecrübesini ve sabrını esirgemeyen değerli hocam sayın Doç. Dr. Hüseyin Hüsni BAHAR’a, yüksek lisans dersleri esnasındaki yardımlarından dolayı Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün çok kıymetli ve saygıdeğer hocalarına, çalışmalarım süresince fedakarlık göstererek beni destekleyen kıymetli aileme, uygulama yaptığım okullarda araştırma süresince bana tüm samimiyetleriyle yardımcı olan Bingöl il, ilçe ve köy okullarının yönetici, öğretmen ve öğrencilerine en derin duygularıyla teşekkür ederim.

İbrahim DİNÇ

Erzincan, 2014

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GİRİŞ

Geçmişten günümüze, bireylerin ve toplumların yaşam kalitesini belirleyen en önemli süreçlerden biri eğitimidir. Bu sebeple sunulması hedeflenen eğitim hizmetlerinin niteliğinde günün şartları ve gerektirdikleri doğrultusunda zaman zaman bazı önemli değişiklikler yapılmaktadır. Eğitimin niteliğini yükselterek bireylerin ve toplumun eğitim kalitesini arttırmak ve böylece zamanın gerisinde kalmalarını önleyebilmek amacıyla hizmet eden bu değişikliklerin, eğitim sistemi içerisinde kabul görmeleri, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılama ölçüsüyle yakından ilgilidir.

Bir insan, sahip olduğu zihinsel potansiyel doğrultusunda sürekli olarak bir eğitim süreci ile iç içedir. Basit günlük alışkanlıklardan, karmaşık projelere kadar birçok davranış kalıbını, sosyal anlayışları, toplumsal yaşama ilişkin düzenleri, mesleki bilgileri eğitim süreci içinde kazanmaktadır (Fındıkçı, 1999: 229). Dolayısıyla eğitim insanın hayatı boyunca süren, zaman ve mekân yönünden kapsamı ve boyutları geniş olan bir kavram olarak algılanabilir.

Genel olarak “bilgi verme, yetenek ve becerileri geliştirme süreci” olarak da tanımlanabilen eğitim, önceden saptanmış amaçlara göre, insan davranışlarından belli değişiklikler sağlamaya yarayan, planlı etkinlikler dizisini ifade etmektedir (Yazıcı, 2004: 39).

Eğitim, belli amaçlara göre insanların davranışlarının planlı olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesi yasa ve ilkelerini bulmaya çalışan bir bilim dalıdır.

Bu bilim kişilerin davranışlarının değiştirilmesinde öğrenmeye etki eden bütün etmenlerin ve bu etmenler arası ilişkilerin sistemleştirilmesi ve davranış

değiştirmesinin en verimli ve etkili bir şekilde yapılması için araştırma ve geliştirme çalışmalarına ağırlık verir (Aydoğan, 2006). Bu açıdan bakıldığında insan kaynakları yönetimi araçlarından biri olarak eğitim; insanın daha etkin, verimli ve tatmin olmuş bir hayat sürdürmesini hedefleyen insan kaynakları yönetiminin kullandığı araçlardan biridir.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.

1.1. Sosyal Bilgiler

Sosyal bilimler, modern dünyanın ürünüdür ve konu alanlarından biri olan modernliği anlama çabası üzerine kuruludur (Kızılcelik,2004). Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2009: 4).

Sosyal bilimler eğitiminin öneminin artmasına neden olan gelişmelerin basında II. Dünya Savaşı'nı takiben hızlanan sanayileşme, şehirleşme ve nüfus artışı gibi gelişmelerin yaşanmasıdır. Günümüzde sosyal bilimler eğitiminin genel amaçları, ülkelerin sahip oldukları sosyoekonomik ve kültürel yapıya bağlı olarak, ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Demircioğlu, 2005). Ülkenin yapısına bağlı olarak değişen Sosyal Bilgiler eğitimiyle toplum dinamiklerinin toplumsal koşullara göre, toplumun ve bireyin gereksinimlerine yanıt verecek insan gücünü yetiştirme görevini, sosyal bilgiler dersiyle yerine getirmeye çalışmaktadır (Tufan, 2004).

Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri, öğrencilerini her şeyden önce; yaşadığı topluma yararlı, iyi ve sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Öğrencileri bu amaca ulaştırma noktasında, onlara ilk temel bilgileri kazandırmak için, ilköğretim okulları programına öncelikle (birinci, ikinci, üçüncü sınıflara) Hayat Bilgisi, devamında da (dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıflara) Sosyal Bilgiler dersleri konmuştur. Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005b: 51).

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2011).

Sosyal bilgiler öğretimi ile bir toplum için; demokratik tutum ve değerlere, problem çözme ve karar alma becerilerine sahip, üretken ve katılımcı bireylerden oluşan vatandaşların yetişmesi sağlanmaya çalışılmıştır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003: 1). Özellikle öğrencilerin bir yandan genel kültür sahibi olmalarını sağlamayı bir yandan da onlara kişi-toplum sorunlarını tanıtmayı, bu sorunlara çözüm yolları aramayı, ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma gücü kazandırmayı amaçlaması da bu yorumu güçlendirmektedir (Özkümüş ve Yetkin, 2010: 10).

Öyle ki; bireyi, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar olarak yetiştirme, sosyal bilgiler dersinin amaçları içerisinde yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011).

Sosyal bilgiler alanına ilişkin görüşler sosyal bilgiler öğretimiyle ilgili hedefleri ifade etmektedir. Belirlenen hedeflere ulaşmak düşüncesi disiplinli ve kapsayıcı bir Sosyal Bilgiler Programı ihtiyacının doğurmuştur. Etkili bir programın amacına ulaşması eğitim uygulayıcılarının özveri ve çabalarıyla mümkündür.

Sosyal Bilgiler dersiyle hedeflenenlerin hangi alanları kapsadığına ilişkin çeşitli görüşler aşağıda çizelge halinde verilmiştir:

Çizelge 1. Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanına ilişkin Yaklaşımlar

Paykoç(1991)	Ellis(2007)	Barr, Barth ve Shermis (1977)	Barth ve Demirtaş (1997)	Zevin (2007)
1. Kişilik gelişimi, 2. İnsan ilişkileri, 3. Ekonomik verimlilik, 4. Yurttaş sorumluluğu, 5. Değişme ve yaşama başa çıkma, 6. Evreni ve dünyayı tanımak için bilgi birikiminden yararlanmak.	1. Yurttaşlık 2. Keşfetme, 3. Benlik algısı, 4. Bilgi, 5. Ötekini anlama	1. Yurttaşlık\Kültürel Aktarım\Ulusal Değer ve Miras 2. Yansıtıcı Düşünme \Sorgulayıcı-Problem Çözme\Toplumsal Eleştiri 3. Sosyal Bilim\Bilimsel Yöntem ve Emprisizm\ Gerçeğin Araştırılması. Brubaker, Simon ve Williams(1977) (+2) 4. Öğrenci merkezli eğitim ve 5. Sosyo-politik yapıya dâhil olma	1. Bilgi kazanma (bilişsel gelişim), 2. Düşünebilmek için bilgiyi analitik olarak kullanmayı öğrenme (bilişsel gelişim), 3. Uygun, tutum, eğer ve davranışlara sahip olma(duyuşsal gelişim), 4. Vatandaş olarak harekete geçme (psiko-motor gelişim).	1. Öğretici 2. Yansıtıcı 3. Duyuşsal

Sosyal bilgiler dersinden, kuşkusuz akademik düzeyde değilse de, sosyal bilimsel tutuma, sosyal teori bakışına basit, 'naif' bir girizgâh sunması; toplumsal yapılar, bunların değişim dinamiği vb. hakkında bir fikir vermesi, bir ilgi uyandırması beklenir (Bora, 2009). Belirtilen farklı görüşlerin ortak paydası Sosyal Bilgiler derslerinin bireyi yaşama hazırlama, bireyin topluma uyumunu sağlamak, bir takım bilişsel süreçleri kazandırmaktır. Aynı zamanda öğrencilerde demokratik değerler oluşturarak toplumsal gelişimi üst seviyelere çıkarma işlevini yerine getirir. Kişisel ve toplumsal demokratik değerlerin yükselmesi ülkelerin ekonomik ve siyasi değerlerini de yükseltmektedir.

1.2. Sosyal Bilgiler Programı

Sosyal bilgiler programı ilk kez ABD’de 1892 yılında toplanan Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey milli toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal bilgiler dersinin programı; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimleri doğrultusunda içerik yeniden yapılandırılmıştır. Bu kavramın kabulü ise ilk kez yine ABD’ de 1916 yılında Milli Eğitim Derneği’nin “Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komisyonu” tarafından gerçekleştirilmiştir (Dönmez, 2003).

Ülkemizde sosyal bilgiler programının gelişimine bakıldığında 1926 programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi olarak ayrı ayrı alınmıştır. İlk kez 1967’de bu dersler Sosyal Bilgiler adı altında bileştirilmiştir. 1989 yılında bu dersler tekrar Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak ayrıldı. 1998 yılında ise tekrar birleştirildi (Sönmez, 2005).

2005 programında Sosyal Bilgiler Öğretim programının vizyonu, “*21. Yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılâplarının benimsemiş, Türk Tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yasadığı çevreye duyarlı, bilgi ve deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.*” olarak belirtilmektedir (MEB, 2005).

Yeni öğretim programında pek çok değişiklik olmuştur. 2005 Sosyal Bilgiler programında kazanımlar önceki programdaki hedef ve davranışlara göre daha azdır. Bunun yerine beceriler, kavramlar, değerler ve ara disiplin kazanımları gibi yeni boyutlar ile programa yön verilmiştir. Yeni programda önceki programda yer alan pek çok ünite öğretim programından çıkartılmış; farklı konular yeni programa tema adı altında eklenmiş ve ara disiplin alanları eklenmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Programının amaçları şöyledir (Yılmaz, 2011):

- Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak öğrenmeyi, öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
- Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini sağlar.
- Milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
- Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini sağlar.
- Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini sağlar.
- Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
- Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
- Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir.

Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir.

Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır. Sosyal bilgiler programındaki temel beceri alanları da şöyledir (Narin, 2009):

- **Bilimsel genelleme yapma:** Genellemelerin öğretimi sosyal bilgiler öğretiminin önemli unsurlarındandır. Genellemeler, olgu ve kavramlardan hareketle öğretilir.
- **Harita okuma ve atlas kullanma:** Mekânın algılanması becerisinin ikinci aşaması olan harita ve atlas kullanma becerisi öğrencilerin haritaları okuyabilmelerini ve haritalar üzerinde çalışabilmelerini içerir.
- **İletişim becerisi:** İletişim becerisi içerisine giren dinleme, sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme, tartışma, bağlantı kurma, farklı perspektiflerden bakma, açık fikirli olma, başkalarının düşüncelerine saygı duyma, görüşlerini gerçekleştirme ve ortak bir amaç çevresinde toplanma alt becerilerinin öğrencilere kazandırılmasını amaçlamaktadır.
- **Araştırma becerisi:** Bu becerinin basamakları: problemin belirlenip açıklanması, hipotezlerin kurulması verilerin toplanması, hipotezlerin test edilmesi ve sonuçlara ulaşılmasıdır. Öğretimde araştırma sürecinin kullanılması, öğrencilere eleştirel düşünme becerilerinin kazanılması uygulanmasına fırsat verir. Araştırma becerisi hakkında ayrıntılı bilgi ilerleyen kısımlarda aktarılacaktır.

- **Problem çözüme becerisi:** Problem çözüme becerisinde öğrencilere: problemi tanımlama ve sınırlandırma, problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma, veri ve kaynak araştırması yapma, hipotezleri test etme ve problemlere yönelik bir çözüme varma becerileri kazandırmak hedeflenmektedir.
- **Karar verme becerisi:** Karar verme becerisinde öğrenciler: karar verilecek konunun tespit edilmesi, ulaşılmak istenen sonucun belirlenmesi, belirlenen konu ile ilgili bilgilerin toplanması, olası tercihlerin tespiti, tercihlerin analiz edilmesi ve sonuca ulaştıracak olan tercihin tayin edilmesi becerisini kazanırlar.
- **Çıkarımda bulunma:** Olgulardan ya da genellemelerden hareketle çıkarımlarda bulunularak bilgiden bilgi üretilir.
- **Girişimcilik becerisi:** 21. yüzyıl toplumun istediği insan profilinin yapısını değiştirmiştir. Günümüzde bireylerden beklenen; hızlı düşünme, kararlı olma, hayal gücünün yüksek olması, çok yönlü düşünebilme, esnek ve yaratıcı olma, kendine güven gibi özelliklerdir. Girişimci bireylerin yetişmesi sosyal bilgiler dersinin hedefleri arasındadır.
- **Yaratıcılık:** Öğrencilerin öğrendikleriyle ilgili özgün ürünler ortaya koymaları amacıyla öğretimde aktif öğrenme yöntem ve stratejilerini kullanarak öğrencilerin zihinsel performanslarının artırılmasına dikkat edilmelidir.
- **Grafik hazırlama:** Öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmak, öğrendiklerini daha iyi kavramalarını sağlamak amacıyla grafik hazırlama yoluyla bilgilerin farklı formlarda ifade edilmesi sağlanır.
- **Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme:** Tarihi olgu ve yorumlar bilgilerin çeşitli şekillerde ifade edilmesi ile ilgiliyken yorum daha öznel süreci içerir. Olgular nesnel verilerden hareketle oluşturulur ve kişiden kişiye daha az değişir. Fakat yorumlar kişilere göre daha fazla değişir. Objektif bilgiye ulaşması hedeflenen öğrenci de iki durum arasındaki farkı analiz yöntemini kullanarak ayırt edebilmelidir.

- **Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi:** Öğrenciler zaman içinde gelişen olayların, düşüncelerin ve insanların zihinlerindeki zaman çizgisi üzerinde anlamlı bir şekilde yapılandırmak ister. Öğrencilerin bu yeterliliği kazanmaları için kronoloji ile tarih arasında bağlantılar kurmaya yönelik aktiviteler yapılmalıdır.
- **Tarihi empati:** Tarihi empati geçmişte farklı zaman ve yerlerde yasayan insanların içinde buldukları şartlara uygun olarak dünyaya bakış açılarının kavramaya çalışmak. Bu yolla geçmişteki insanların davranışlarının nedenlerini, etkilerini, sonuçlarını ve olaylar arasındaki bağlantıların anlamlandırılması çabasıdır.
- **Sosyal katılım becerisi:** Sosyal katılım becerisinin temel amacı: öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel alanlarda okul içi ve dışı etkinliklerde bulunarak öğrencilerin çok yönlü gelişimini sağlamaktır.
- **Empati becerisi:** Empati, bir kişinin kendisini diğer kişinin yerine koyarak, bu kişinin içinde bulunduğu şartlar dâhilinde olaya o kişinin gözünden bakarak çok yönlü düşünmesini ifade eder. Sosyal bilgiler dersi de farklılıkların bulunduğu evrende diğerine saygılı olmayı, olaylara farklı açılardan bakarak doğru sonuçlara ulaşmayı empatik düşünme becerisinden yararlanarak ulaştırmayı amaçlar.
- **Kalıp yargıları fark etme:** Öğrencilere kalıp yargıları fark etme becerisinin verilmesiyle, eleştirel düşünmenin ana hedeflerinden olan düşünme sürecine kalıp yargıların yaptığı etkinin bizzat düşünen kişi tarafından fark edilmesi ve bu etkinin ortadan kaldırılması ya da minimum düzeye indirilmesi becerileri kazandırılır.

Çizelge 2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
BİREY VE TOPLUM	İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	6	12	11
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	ÜLKEMİZDE NÜFUS	5	12	11
KÜLTÜR VE MİRAS	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	8	27	25
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	5	12	11
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	6	18	17
GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	YAŞAYAN DEMOKRASİ	5	12	11
KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	4	15	14
GENEL TOPLAM		39	108	100

Çizelge 2’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. sınıf öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve süreleri verilmiştir. Ünite sayısı 7, toplam kazanım süresi 39’dur. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. sınıflarda haftada üç ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır.

1.3. Kavram ve Kavram Öğretimi

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur. İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenirler; kavramları sınıflar, aralarındaki ilişkileri bulur, böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaşta sürüp gider. Kavramlar somut değil soyut düşüncelerdir; dış dünyada değil insanın düşünce sisteminde yer alır. Kavram öğretimi, bazı kavramların öğrencinin zihninde oluşmasını sağlamak amacıyla yapılır. Kavram öğretiminin gerekçelerini artırmak mümkündür. Fakat yukarıda bahsedilen noktalar en önemlileridir. Aşağıda bu konu geleneksel yöntemden başlanarak ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavrama dahil örnekler ile dahil olmayan örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz; çünkü birçok kavramda sıkıntı kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Yöntemin etkili öğrenme açısından başka güçlükleri de vardır. Senemoğlu'na göre ise kavramlar şu özelliklere de sahiptir.

1. Öğrenilebilirlik: Bütün kavramlar sonradan öğrenilmektedirler. Fakat bazı kavramlar kolay öğrenilirken bazı kavramlar daha zor öğrenilmektedir. Örneğin; gözlenebilen “kuş”, “çiçek” gibi kavramlar daha kolay öğrenilirken “demokrasi”, “zekâ”, “adalet” gibi tanımlanmış soyut kavramlar daha zor öğrenilmektedir.

2. Kullanılabilirlik: Kavramların, ilkeleri anlama, problem çözme gibi çok çeşitli kullanım alanları bazı kavramlar daha sık kullanılırken bazıları daha seyrek kullanılabilir.

3. Açıklık: Kavram herkesin zihninde aynı anlamı oluşturabilmesi için açık, anlaşılır olmalı; konu alanı ile ilgili uzmanlar arasında kavramın anlamına ilişkin görüş birliği bulunmalıdır.

4. Genellik: Birçok kavram hiyerarşik olarak organize edilmiştir. Hiyerarşik yapının en üstünde yer alan kavram en genel olandır. Bu yapılanmada en genelden aşağıya doğru inildikçe, genellik özelliğini kaybeder ve daha özel kavramlara ulaşılır.

5. Güçlülük: Bu özellikte ise, kavramın gücü büyük ölçüde diğer kavramların, ilkelerin anlaşılmasına yardım etme, problem çözmeyi sağlama gibi konularda faydalı olmasına, destekçi olmasına işaret etmektedir (Senemoğlu, 2004: 512). Daha yeni bir yöntem öğrencinin prototiplerden (kavramı en iyi anlatan örnek) hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde öğrencinin kavrama dahil birçok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Öğrenci doğru genellemeye ulaştıktan sonra, kavrama dahil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulması ve bu yolla gereğinden fazla genellemeyi önlemesi sağlanır.

Sosyal bilgiler öğretiminde kavramlar önemlidir ve öğretimde odak noktası olarak görülmelidir. Eğitim sistemimizde, çocuğun bilişsel ve duyuşsal becerileri dikkate alınmalıdır. Kavramlar ve tanımlar, dilin gelişimi içinde büyük bir öneme sahiptir. Sekiz yıllık eğitim boyunca sınırlı sayıda ve birbirine benzer kavramların öğretilmesi çocuğun söz dağarcığının gelişimini aksatır. Sözcükler birer kavramdır. Kavramlar ise düşünmenin temel ögesidir. Bu durumda çocuk bir üst düzeyde düşünme becerisinde yetersiz kalacaktır (Yükselir, 2006: 4).

Doğanay (2005: 273), Sosyal Bilgiler öğretiminde kavramların öğrenilmesinin birçok açıdan yararlı olduğunu belirtmekte ve bunları aşağıdaki başlıklar şeklinde sıralamaktadır:

- Üst Düzey Akademik Başarı,
- Öğrenme ve Hatırlamayı Basitleştirme: - İletişimi Kolaylaştırma,
- Öğretimi Kişiselleştirme,
- Gerçek ve Yanlış Algılamayı Ayırt Etmeye Yardımcı Olma,
- Karmaşık Anlamaya Yardımcı Olma,
- Problem Çözme ve Akıl Yürütme.

Sosyal Bilgiler programının geniş bir içeriğe sahip olması, şüphesiz öğretme-öğrenme süreci açısından bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda içeriğin öğrencilere faydalı hale getirilmesi, bilginin sınıflandırılarak belirli bir sistem içinde öğretilmesiyle daha kolay olacaktır. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından biri öğrencilerin ünitelerle ilgili çeşitli sosyal kavramları anlayabilmeleridir. Öğrenciler ilköğretime başladıktan sonra hayatlarında ilk defa bazı sosyal kavramlarla karşılaşmaktadırlar. İlk kez karşılaşılan bu tür kavramları, öğrenciler çoğu zaman anlamakta güçlük çekmekte, bu kavramları birbirine karıştırabilmekte veya kavramlarla ilgili yanlışlara düşmektedirler. Eğitim kurumlarımızdaki geleneksel yöntemlerle ders işleme ve teknolojik araçların okullardaki yetersizliği, öğrencilerin konuları anlamlı öğrenememelerine sebep olmaktadır (Samancı ve Yazıcı, 2003).

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleşebilmesi için, programda yer alan çok sayıdaki kavramın, her öğrencinin zihninde aynı anlamı oluşturacak şekilde geliştirilmesi gerekir (Taşlı, 2005). Sosyal Bilgiler öğretiminde zorluklar bununla da sınırlı kalmaz. Çocuklar arasındaki bireysel özelliklerden dolayı oluşan öğrenme farklılıklarını ortadan kaldırmak için, Sosyal Bilgiler öğretiminde çağdaş ölçütlere sahip Sosyal Bilgiler öğretim programı, yöntem ve teknikleri, eğitim teknolojileri

geliştirip uygulayarak öğretmenin eğitim ortamını zenginleştirip, sınıf ortamını çeşitlendirmesi gerekmektedir (Altıntaş, 2008). Sosyal bilgiler öğretiminde çok önemli yeri olan kavramlar aslında düşüncenin de temel taşlarıdır. Bu sebeple kavram zenginliği, açıklığı, bireyin anlayarak öğrenmesinde önemli bir etkidir ve bu sebeple okulda kavramların öğretilmesi çok önem taşır (Taşlı, 2005)

Kavramlar düşünme faaliyetimizin en temel araçları ve unsurlarıdır. Yeni program, bilginin ötesinde öğrencilerde tümevarım ve tümdengelim düşünme yeteneğini kazandırmayı ve bunun için kavramları kullanmayı önemsemektedir. Yeni program, Sosyal Bilgileri oluşturan bilim dallarının adından söz etmeksizin, yapısal kavramlarının öğretimini vurgulamaktadır (Ata, 2007: 77). Sosyal Bilgiler Programda yer alan temel kavramlar her sınıf için psikoloji, coğrafya, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi ve tarih gibi alanlar için giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde ayrı ayrı belirtilmiştir.

Çizelge 3. 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 7. Sınıflarda Öğretilmesi Öngörülen Kavramlar

1	Afet		28	Duygu	⊙	55	İşsizlik	⊙	82	Olgu	⊙	109	Teokrasi	
2	Aile		29	Düşünce	⊙	56	İthalât	⊙	83	Oligarşi	⊙	110	Ticaret	⊙
3	Akrabalık		30	Egemenlik	⊙	57	Kamuoyu	⊙	84	Ortak miras	⊙	111	Tören	⊙
4	Anayasa	⊙	31	Ekonomi	⊙	58	Kanıt	⊙	85	Ölçek		112	Turizm	⊙
5	Bağımsızlık	⊙	32	Ekonomik faaliyet	⊙	59	Katılım	⊙	86	Özgürlük	⊙	113	Tüketim	⊙
6	Barış	⊙	33	Ekvator	⊙	60	Kaynak	⊙	87	Pazar	⊙	114	Ulaşım	⊙
7	Beşeri ortam	⊙	34	Emek	⊙	61	Keşif	⊙	88	Reform	○	115	Uygarlık	⊙
8	Bildirge (Beyanname)	⊙	35	Enerji	⊙	62	Kıta		89	Rol	⊙	116	Üretim	⊙
9	Bilim	⊙	36	Estetik	⊙	63	Kişilik	⊙	90	Rönesans	○	117	Ürün	⊙
10	Birey	⊙	37	Etkileşim	⊙	64	Kronoloji	⊙	91	Saltanat	⊙	118	Vakıf	○
11	Bölge	⊙	38	Fetih	⊙	65	Kurultay	⊙	92	Sanat	⊙	119	Varsayım	
12	Buluş	⊙	39	Gaza	⊙	66	Kurum	⊙	93	Sanayi	⊙	120	Vatan	⊙
13	Bütçe	⊙	40	Gelenek	⊙	67	Kut	⊙	94	Savaş	⊙	121	Vatandaş	⊙
14	Coğrafi konum	⊙	41	Genelleme	⊙	68	Kutup	⊙	95	Seçim	⊙	122	Vergi	⊙
15	Cumhuriyet	⊙	42	Girişimci	⊙	69	Kültür	⊙	96	Sermaye	⊙	123	Yargı	⊙
16	Çağ	⊙	43	Göç	⊙	70	Kültürel öge	⊙	97	Sivil Toplum Kuruluşu	⊙	124	Yasa	⊙
17	Çevre	⊙	44	Görüş	⊙	71	Küresel sorun	⊙	98	Siyaset (Politika)	○	125	Yasama	⊙
18	Çevre kirliliği	⊙	45	Grup	⊙	72	Lâiklik	⊙	99	Siyasi güç	⊙	126	Yatırım	⊙
19	Dayanışma	⊙	46	Gümrük		73	Medya	⊙	100	Sorumluluk	⊙	127	Yerleşme	⊙
20	Değer	⊙	47	Hak	⊙	74	Meslek	⊙	101	Sosyal bilim	⊙	128	Yön	
21	Değişim	⊙	48	Harita	⊙	75	Meşrutiyet	⊙	102	Sözleşme	⊙	129	Yönetim	⊙
22	Demokrasi	⊙	49	Hoşgörü	⊙	76	Milât	⊙	103	Şehirleşme	⊙	130	Yürütme	⊙
23	Devlet	⊙	50	Islahat	○	77	Millet	⊙	104	Tasarruf	⊙	131	Yüzyıl	⊙
24	Dil	⊙	51	İhracat	⊙	78	Millî egemenlik	⊙	105	Teknoloji	⊙	○	Bu kavram giriş düzeyinde verilecektir.	
25	Din	⊙	52	İklim	⊙	79	Millî kültür	⊙	106	Telif ve patent		⊙	Bu kavram, pekiştirme düzeyinde verilecektir.	
26	Doğal kaynaklar	⊙	53	İletişim	⊙	80	Monarşi	⊙	107	Okyanus	⊙	⊙	Bu kavram geliştirme düzeyinde verilecektir.	
27	Doğal ortam	⊙	54	İskân	⊙	81	Nüfus	⊙	108	İsraf	⊙			

MEB tarafından yayınlanan 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ise 7. Sınıflarda öğretilmesi öngörülen kavram sayısı 131 olarak belirtilmiş ancak kavramlar gruplanarak verilmemiştir (MEB, 2005).

Araştırma uygulama çalışmasında yer alan İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesi içerisinde seçilen kavram ve tanım öğeleri aşağıdaki çizelgede yer almaktadır.

Çizelge 4. İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite “İletişim ve İnsan İlişkileri” Kavram ve Tanım Öğeleri

Araştırma Sorularında Yer Alan Kavram ve Tanım Öğeleri		
Kişilik	Kamuoyu	Sempati
İletişim	İrade-i Milliye	Hak
İnternet	RTÜK	Eşitlik
Basın	Panel	Etkili iletişim
Sorumluluk	Sözsüz Mesaj	Hoşgörü
Beden Dili	Anadolu Ajansı	Hatip
Anayasa	İletişim Engeli	Sen Dili
Etkileşim	Tekzip	Kitle İletişim
Olumsuz iletişim	Etkin Dinleme	Özel yaşamın gizliliği
Empati	Sansür	Ben Dili
		Basın Meslek İlkeleri

İlaveten bu ünite ile öğrenciler aşağıdaki kazanımları elde edeceklerdir;

1. İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır.
2. İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder.
3. İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır.
4. Doğru bilgi alma hakkı, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantıyı fark eder.
5. Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbiriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar.
6. Atatürk’ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir.

1.4. Benzer Araştırmalar

1. Yükselir (2006), 2005-2006 öğretim yılının güz yarıyılında Adana İli Seyhan İlçesindeki bir devlet ilköğretim okulunda yaptığı araştırmada 6. Sınıf sosyal bilgiler programı “coğrafya ve dünyamız” ünitesinde geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığında kavram analizi ve geleneksel yöntemin nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler programı “coğrafya ve dünyamız” ünitesinde geçen kavramların kazanımında, kavram analizi yönteminin geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğunu ortaya koymuştur.

2. Çakmak (2006), ilköğretim sosyal bilgiler dersindeki “nüfus ve yerleşme” konusunda, 6. Sınıf öğrencilerinin anlama düzeylerini belirleyip sahip oldukları kavram yanlışlarını tanımlamak ve ortaya çıkarmak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin nüfus ve yerleşme konularıyla ilgili kavram yanlışlarına sahip olduklarını tespit etmiştir. İstatistikler sonucunda, veli eğitim durumlarına göre lise ve üstü okul mezunu olan velilerin çocuğı ile ilkokul mezunu olan velilerin çocuğunun başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

3. Öktem (2006), yaptığı araştırmada yeni ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programında yer alan temel kavramların 4. ve 5. sınıf öğrencileri tarafından anlama ve kavranma düzeylerinin araştırmasını amaçlamıştır. Araştırmanın evreni Samsun ilindeki pilot okullardır. Örnekleme ise Samsun merkez pilot okullarından random (tesadüf) yöntemiyle seçilen 4. ve 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilere sorulan 30 kavramdan tam öğrenme alt sınırı olan %70 ve üzerine 4. sınıflarda 6 kavramda 5. sınıflarda ise 10 kavramda ulaşılmıştır. Kavramları tanımaya yönelik sorulan kavramlardan anlama düzeyindeki cevaplar 4. sınıflarda %9,12; 5. sınıflarda %7,6 olarak bulunmuştur.

4. Yılmaz (2008), 2006-2007 öğretim yılında uygulanmaya başlayan Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıf programında bulunan “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesindeki kavramların anlaşılma düzeylerini belirlemeye çalışmıştır.

Araştırma grubunu random yöntemiyle, Ankara İli Çubuk İlçesindeki merkez ilköğretim okullarında seçilen üç ilköğretim okulu ve bu okullardaki 120 5. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 30 maddelik “Kavram Başarı Testi” ve yine araştırmacı tarafından oluşturulan “Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yapılan Kavram Başarı Testine göre öğrencilerin, “kurum, rol, sorumluluk, duygu, kronoloji” kavramlarını anlama düzeyleri tam öğrenme alt sınırı olan % 70’in üzerindedir. “Hak, düşünce, davranış, hoşgörü, grup” kavramlarının anlaşılma düzeyleri ise %70’in altındadır. Yapılan görüşme sonuçlarına göre ise öğrenciler, “sorumluluk, hoşgörü, kronoloji, kurum” kavramları ile ilgili sorulara % 22.5’i doğru anlama, %35’i sınırlı anlama, % 15’i yanlış anlama, %27.5’i cevap verememe kategorilerinde cevap vermişlerdir.

5. Fidan (2009), 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Sosyal Bilgiler dersinde geçen “cumhuriyet ve demokrasi” kavramlarıyla ilgili olarak 8. sınıf öğrencilerinin bilgilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, demokrasi ve cumhuriyet kavramlarıyla ilgili olarak 16 sorudan oluşan kavram başarı testi sonucuna göre; öğrencilerin soruları doğru cevaplama oranlarının %53 ve altında olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin ÜAOÖT I, ÜAOÖT II ve ÜAVAÖT’ne vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin siyasi rejim ile devlet şeklini ayıramadıkları, cumhuriyet kavramının türsel kavramı olan ‘monarşi’ kavramını çok az kullandıkları, demokrasi dışındaki “teokrasi, diktatörlük, komünizm” gibi diğer siyasi rejimleri belirten terimleri çok az kullandıkları bulunmuştur. Araştırmada, çok az sayıda öğrencinin, cumhuriyet ve demokrasi kavramının örneklerini ve örnek olmayanlarını doğru biçimde ayırabildiği ve söz konusu kavramların özelliklerinden bazılarının farkında olduğu saptanmıştır.

6. Ünlü (2011), ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında yer alan kavramları anlama düzeyleri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin “kimlik, egemenlik, reform, devlet, yatırım, kentleşme” gibi kavramları anlama düzeylerinin yetersiz olduğu görülmüştür.

7. Özkaya (2010), yaptığı çalışmada altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 3 ve 4'üncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerini tespit etmek, bu kavramların öğrenme düzeylerinin ikamet yerine, anne-baba mesleğine ve eğitim durumuna, cinsiyete ve sınıf mevcuduna göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, kavramlara ulaşma oranı ortalama olarak % 49.56'dır. Bu oranlar Coğrafya ile ilgili kavramlarında % 51.62, Tarih ile ilgili kavramlarda % 51.49 ve Vatandaşlık Bilgisi ile ilgili kavramlarda % 47.21'dir. Çalışma konusunu oluşturan 60 kavram içerisinde en çok kazanılan kavramın %76.7 ulaşılma oranı ile „vergi“ kavramı, en az ulaşılan kavramın ise %22.9 oranı ile „uygarlık“ kavramı olduğu belirlenmiştir. Aile ikamet yerine göre yapılan analizlerde, ailesi ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin genel olarak ailesi il merkezi, belde ve köy yerleşim birimlerinde ikamet eden öğrencilerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn çalışma durumuna göre ise, annesi çalışan ve babası memur olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anne ve baba eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilen diğer bulgulardan birisidir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcutlarının kavramlara ulaşma düzeylerini etkilemediği saptanmıştır.

1.5. Problem Durumu

Bir toplumun varlığını sürdürebilmesindeki en önemli kaynak insandır. İnsanı amacına uygun yetiştirecek kurum ise okuldur. Okulun bireyi bütün yetenekleri doğrultusunda geliştirememiş olması, o toplumun gelişmesi ve devamlılığı için büyük bir kayıptır (Taymaz, 2003). Eğitim sisteminin amaçları arasında bireyleri bir üst öğrenim kurumuna, hayata ve ülkenin ihtiyaç duyduğu ekonomik etkinliklere hazırlamak vardır. Eğitim kurumlarının temeli ve uygulama yeri olan okullar, bu amaçların gerçekleştirildiği yerlerden biridir. Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları incelendiğinde, öğrenmeyi sorgulayan, araştıran, eleştiren, bilgiyi üreten ve önceki öğrendikleriyle birleştirebilen; sevgi, saygı, hoşgörü sahibi; grup etkinliklerinde aktif rol alabilen, birlikte çalışma duygusu gelişmiş bireyler yetiştirmek gibi özelliklerin kazandırılmasına dönük çaba içerisinde bulunduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra ilköğretimin amaçları arasında yer alan öğrenciyi hayata hazırlamak, Sosyal Bilgiler dersinin üstlendiği rollerle daha etkin bir biçimde gerçekleştirilebilir (Güven ve Güven, 2009).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (SBÖP) 7. sınıflarda haftada üç ders saati olmak üzere, 36 haftada toplam 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Dünyada var olan her şey kavramlarla insanlara anlatılmaktadır. Böylece insanoğlu dış dünyayı kavramlarla anlamlandırmaktadır. Kavram; eşyalar, olaylar ve düşünceler benzerliklerine göre gruplandırıldığında meydana gelen gruplara verilen isimdir. İnsanın yaşantısında bilinen ve bilinmeyen birçok bilgi yer almaktadır. Kavramlar tüm bu bilgilerin temelini meydana getirmektedir.

Kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, bunların belirli gruplar altında topladığında ulaşılan soyut düşünce birimleridir. Kavramlar gerçek dünyada değil düşüncelerde vardır. Gerçek dünyada ancak örnekleri bulunabilir (Ayaş ve diğ., 2003). Çocuklar erken yaşlardan itibaren kavramları öğrenmeye başlarlar. Kavram öğretimi, bireyin kendisinin dışındaki varlıklarla etkileşimi sonucu, varlıkların özelliklerine ilişkin zihinsel tasarım ve sembolleşmeyi içermektedir.

Yeni öğrenilen kavramlar var olan bilgilerle uyumlu şekilde ilişkilendirilebiliyorsa özümsebilir, çelişiyorsa özümsemez ve bilimsel gerçeklere aykırı kavramlar gelişebilir. Bu yanlış kavramlar bilim adamlarınca kavram yanılgısı olarak isimlendirilirler (Gedik ve diğ., 2003).

Kavram yanılgıları bireyin sonraki öğrenmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bundan dolayı öğrencilerin zihinlerindeki kavramlara yönelik ön bilgilerinin tespit edilmesi ve ortaya çıkarılması öğrenme sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü öğrenciler hangi konuda olursa olsun, ya günlük yaşantılarından ya da önceki öğrenimlerinden almış oldukları çeşitli bilgilerle sınıf ortamına gelmektedirler (Canpolat, 2002).

Öğrenmenin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için, öğrencilerin aktif bir şekilde, bilgi kazanımında rol almaları gerekir. Bu da araştırma yapmakla ve yeni kavramlarla mevcut kavramlar arasında kavramsal ilişkiler kurmakla sağlanabilir. Bu şekilde, mevcut bilgi yapısı oluşturularak anlamlı öğrenme gerçekleştirilir (Regis ve diğerleri, 1996).

Çocukların sahip olduğu ön bilgilerin ya da ilk kavramların öğrenme üzerindeki etkisi çok büyüktür (Feher, 1990). Çünkü algılanan kavramın seçilmesi, yorumlanması ve yeniden organize edilerek kullanılması bireyin önceki bilgisine bağlı olarak değişkenlik gösterir (Briscoe ve Lamaster, 1991). (Morgil ve Yılmaz, 2001)'a göre, yeni öğrenilecek kavram, bilgi ve prensipler bu bilgileriyle ilişkilendirilerek anlam kazanmaktadır. Ancak burada ortaya çıkan en önemli konu, öğrencide, öğrenme açısından doğru kavramların bilgi olarak algılanıp saklanmasıdır.

Kavramlar Sosyal Bilgiler derslerinin önemli boyutlarından birini oluşturmaktadır. Çünkü kavramlar bilginin yapı taşlarını oluşturur. Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı ilköğretim programı Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca 2004 yılında yeniden düzenlenmiştir. 2005 Eylül ayından itibaren tüm ilköğretim okullarında uygulanmaya başlayan yeni programla, derslerde öğrencilerin kavram öğrenmelerine, var olan kavramları başka durumlara transfer ederek etkili kullanımına büyük önem verilmektedir. Yeni program gereği olarak yeniden yazılan kitaplarda da programın öngördüğü kavramların öğrencilere uygun bir şekilde aktarılması verilen araştırma, proje ve ödevlerle öğrencilerde kavramların eski programa nazaran daha etkili geliştirileceği vurgulanmaktadır. Sosyal Bilgiler programı, Sosyal Bilgileri oluşturan bilim dallarının adlarından ilköğretim öğrencilerine söz etmeksizin, yapısal kavramlarının öğretimini vurgulamaktadır (Dündar, 2007: 57). Sosyal Bilgiler öğretiminde insanın toplumsal yönünü ve insanın toplumla olan ilişkilerini kavratmak amaçlanmaktadır. Bu dersin başarılı olması iyi bir iletişimle gerçekleşir. İletişimin temel öğeleri: sözler, kelimeler, konuşma ve kavramlardır. Kavramlar düşünce sürecimizin çok önemli bir parçasıdır. Çünkü kavramlar, uğraşmak zorunda olduğumuz birçok olay ve fikirden anlam çıkarmamıza yardımcı olur ve çevremizi oluşturan öğeleri kolaylıkla anlayabilmemizi sağlar (Demirtaş ve Barth, 1997: 5).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşma yolunda iletişimin temel öğelerinden olan kavramların büyük önem taşıdığı söylenebilir. Öğrenciler günlük yaşamdaki deneyimleri sonucu edindikleri bilgilerle sınıfa gelirler ve yeni öğrendikleri bilimsel bilgileri var olan bu yanlış bilgileriyle açıklamaya çalışırlar. Bu durum öğrencilerin yeni öğrendikleri bilimsel kavramları açıklamada yetersiz kalmalarına ve yeni kavramları öğrenmelerine engel olur. Bu çalışma bu amaç doğrultusunda öğrencilerin mevcut kavramlarını anlama düzeylerini ortaya koymak, öğrencilerin kavramlara erişme düzeylerinin bazı değişkenler ile ilişkisini belirlemek için gerçekleştirilmiştir.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesindeki kavram ve tanım öğelerinin uygulanan başarı testine göre öğrenilme düzeyi nedir? Bu genel amaç çerçevesinde araştırmanın alt amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

1. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri öğrencilerin ailelerinin bulunduğu yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri ile aile gelir düzeyleri farklılık göstermekte midir?
4. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri ile öğrencilerin haftalık kitap okuma süreleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri ile öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyleri ile öğrencilerin haftalık internet kullanma süreleri arasında farklılık var mıdır?

1.7. Araştırmanın Önemi

Kavramlar, insanlar arasında etkileşimi sağlayan, ilgili olduğu alandaki sorunların çözümüne yardımcı olan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden önemli öğrenme araçlarıdır (Ülgen, 2004). Kavram öğrenme yaşam boyu devam eden bir süreci kapsar niteliktedir. İlköğretim programı içerisinde bulunan Sosyal Bilgiler dersinde de pek çok kavram bulunmaktadır. Belli alandaki kavramlar öğrenilmeden başka bir öğrenme alanına geçilmesi yeni öğrenmeleri zorlaştırmaktadır.

Çetin (2008)'e göre gelişmekte olan ülkelerde, öğrencilerde tam öğrenmeyi gerçekleştirebilecek zengin öğrenme ortamları oluşturulmadığı için, ders kitapları temel kaynak olarak biraz daha öne çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, kavramların birçoğu genellikle tanım ve örnek düzeyinde bulunmakta öğrenci çalışma kitaplarında da yeterli etkinlikler yer almamaktadır. Kitapta yer alan tanım ve örneklerde eksiklikler bulunabilmekte, dersi okutan öğretmen kavram öğretimi konusunda nasıl bir yol izleyeceğini bilememektedir.

Kavramlar hayatı yorumlamamıza yardımcı olur. Çünkü genellemelere ulaşmak için kavramlara ihtiyacımız vardır. Hayatı yorumlamamızı sağlayan kavramların ne kadar öğrenildiği, günümüzde uygulanan İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı'nda yer alan kavramların öğrencilerin zihnine ne kadar yerleştiği, bu kavramların doğru algılanıp algılanmadığı Sosyal Bilgiler dersinin amacına ulaşım ulaşmadığını belirlemede önemli bir ölçüttür. Bu çalışmanın günümüzde uygulanan 7. Sınıf İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı'nda yer alan "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesindeki kavram ve tanım öğelerinin ne derecede öğrenildiğini tespit edilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin kavramlara erişme düzeylerini etkileyen değişkenlerin neler olduğunu anlamak ve yorumlamak açısından önem teşkil etmektedir.

1.8. Varsayımlar

1. Araştırmanın örnekleme, evreni temsil etmektedir.
2. Araştırmada verilerin toplanması sırasında sorulan sorulara öğrenciler hiçbir etki altında kalmadan, içtenlikle ve objektif bir şekilde cevap vermiştir.

1.9. Sınırlılıklar

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin genellemeler aşağıda belirtilen sınırlılıklar içerisinde geçerlidir:

1. Araştırma, Bingöl ilinde, belirlenen okullardaki (18 okul) toplam 722 yedinci sınıf öğrencisiyle sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırmacı tarafından Sosyal Bilgiler 7. sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanı, “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinden seçilen kavram ve tanım sözcükleriyle sınırlıdır.
3. Araştırma 2012-2013 eğitim öğretim yılı, 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersi, Sosyal Bilgiler Programı, 7.Sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanı ve “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesindeki kavramların öğrenilme düzeylerini tespit etmeye yönelik kavram ve tanım sözcükleriyle sınırlıdır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM VE METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada uygun olması nedeniyle; survey (tarama) modeli türlerinden, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilemez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, ona uygun bir şekilde gözleyip belirtmektir (Karasar,2003). Bu çalışmada da öğrencilerin araştırmaya konu olan kavram ve tanımlar hakkındaki bilgilerinin, herhangi bir şekilde değiştirmeden ve etkilemeden çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin kavram ve tanım düzeylerini ölçmek amacı ile kavram başarı testi uygulanmıştır.

Kişisel bilgi formu ile ilköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitedeki kavram ve tanım öğelerinin öğrenilme düzeyine ilişkin kavram başarı testi ile öğrencilerin bu kavramları öğrenmelerinde; cinsiyetlerinin, ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim yerlerinin, Öğrenci ailelerinin aylık gelir ortalamalarının, anne ve baba eğitim durumlarının, haftalık kitap okuma sürelerinin ve haftalık internet kullanma sürelerinin etkili olup olmadıklarını betimlemek, açıklamak ve yorumlamak için kullanılmıştır. Karşılaştırma yapmak için ilgili literatür taranmış ve yapılmış benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılmış.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2012-2013 Eğitim-Öğretim dönemi Bingöl il, ilçe, belde ve köylerinde eğitim gören ilköğretim 7. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bingöl İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2012-2013 eğitim-öğretim dönemi ilköğretim 7. Sınıf sayısal verilerine göre Bingöl il merkezinde 2035; ilçe merkezlerinde 1510; belde merkezlerinde 328, merkez köylerinde 1722 olmak üzere toplam 5595 (2902 erkek,

2693 kız) İlköğretim 7. Sınıf öğrencisinin kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. (Bingöl İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2013).

Araştırma örneklemini için tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içinde oranlarıyla örnekleme temsili edilmelerini sağlamaya çalışılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 75). Araştırma örneklemini oluşturulurken Bingöl il sınırları içindeki ortaokullar il merkezi, ilçe merkezi ve köy-mezra merkezleri olarak üç tabakaya ayrılmıştır. Bingöl İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2012-2013 eğitim-öğretim dönemi ilköğretim 7. Sınıf sayısal verileri dikkate alınarak örneklem hesaplanması yapılmıştır.

Araştırma Örneklemini Bingöl il, ilçe ve köy okullarının ilköğretim 7. Sınıf kademesinde eğitim gören 388 kız, 334 erkek olmak üzere toplam 722 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma uygulaması farklı sosyo-ekonomik yapıdaki yerleşim yerlerinde olan 18 ortaokulda (il merkezi 8, ilçe merkezi 4, köy ve mezra 6) gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak seçilen okullar il merkez: İbn-i Sina Ortaokulu, Vali Kurtuluş Şişmantürk Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Gazi Ortaokulu, Düzağaç Ortaokulu, İMKB Mustafa Kemal Paşa Ortaokulu, Karşıyaka Ortaokulu, İMKB Kaleönü Ortaokulu, ilçe merkez: İMKB Atatürk Ortaokulu (Genç ilçesi), İnönü Ortaokulu (Genç ilçesi), Ortaokulu, Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Ortaokulu (Karlıova ilçesi), Şehit Kaymakam Ersin Ateş Ortaokulu (Solhan ilçesi).

Köy ve mezra okulları : Kırkağıl Ortaokulu, , Su Düğünü Ortaokulu, , Hazarşah Yeni Yerleşim Ortaokulu, İMKB Sarıçiçek Ortaokulu, İMKB Ekinyolu Ortaokulu, Çeltiksuyu Sabah Gazetesi Ortaokulu'dur.

Okulların belirlenmesinde okul öğrencilerinin, ailelerinin ve okul çevresinin sosyal ve ekonomik yapı farklılıkları dikkate alınmıştır. Uygulamanın yapılacağı okullar belirlenirken Yatılı Bölge Okulları (YİBO) öğrencilerinin aile yerleşim yerleri farklılık gösterdiğinden ve yerleşim yeri belirsizliklerinden dolayı bu okullar uygulama kapsamına alınmamıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma anketini, 7 adet demografik özellikleri içeren Kişisel Bilgi Formu sorularından sonra 31 adet Kavram Başarı Testi soruları oluşturmaktadır. Araştırmada, ilköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde geçen “iletişim, olumlu iletişim, olumsuz iletişim, empati, sempati, ben dili, sen dili, beden dili, jest ve mimikler, kitle iletişim, kitle iletişim araçları...” gibi kavram ve tanım öğeleri araştırma kapsamına alınmış ve öğrencilerin bu kavram ve tanımlarla ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi amacıyla Kavram Başarı Testi uygulanmıştır.

2.3.1. Kavram Başarı Testi

Kavram Başarı Testinde nasıl bir yol izlendiği aşağıda sırasıyla verilmiştir:

- a.** İlk olarak “ İletişim, Olumlu İletişim, Olumsuz İletişim, Kamuoyu, Anayasa, Kitle İletişim, Kitle İletişim Özgürlüğü, Empati, Sempati, Beden Dili, Jest ve Mimikler, İletişim, Temel Hak ve Ödevler, Özel Hayatın Gizliliği, Kitle İletişim Araçları, Çatışma, RTÜK, Etkileşim, Görüş, Kişilik, Sansür, Panel, Tekzip, Sen Dili, Ben Dili, Panel” gibi kavram ve tanım öğeleri seçilmiştir.
- b.** Ünite kavramları ve tanım öğelerinin seçilmesi aşamasından sonra seçilen kavram ve tanımlar ile ilgili bir ya da daha fazla uzman kişiyle bu kavramların analizi yapıp kapsam geçerliliği açısından incelenmiştir.
- c.** Hazırlanılacak olan kavram analizlerinden yararlanılarak kavram başarı testi oluşturulmuştur.
- d.** Testte uzman görüşü alınıp gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra testin anlaşılabilirliği güvenilirlik, geçerlilik, kullanılabilirlik gibi kontrolleri yapılmıştır.
- e.** Testin anlaşılabilirliğini ölçmek için birkaç okulda öğrencilere uygulanmış, madde analizleri yapıp eksiklikler tamamlanmıştır
- f.** Evren ve Örnekleme uygun okul ve sınıflarda Kavram Başarı Testi uygulanmıştır.

2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

- Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.
- Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) ANOVA testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe testi kullanılmıştır.
- Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

2.5. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan öğrencilerden ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Çizelge 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	388	53,7
	Erkek	334	46,3
	Toplam	722	100,0

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre 388'i (%53,7) Kız, 334'ü (%46,3) Erkek olarak dağılmaktadır. Gerek Türkiye genelinde, gerek ise Bingöl il genelinde geçmişe oranla kız öğrenci sayısının son yıllarda artışı araştırma sonuçlarına da yansımıştır, T.C Milli Eğitim Bakanlığı, kız çocuklarının okullaşma oranının artırılması için 4+4+4 düzenlemesi ile de zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarılmıştır.

Okullaşma oranları MEB verilerine göre, okul öncesi eğitimde 2009-2010 eğitim öğretim yılında 4-5 yaş grubundaki kız çocuklarının okullaşma oranı yüzde 37.91 olarak belirlendi. 2012-2013 eğitim öğretim yılında ise bu oran 4-5 yaş grubundaki kız çocuklarında yüzde 43.18'e yükseldi. İlköğretim verilerine göre ise 2002-2003 eğitim öğretim yılında kız çocuklarının okullaşma oranı yüzde 87.34 olarak gerçekleşti. 2012-2013 eğitim öğretim yılında ise kız çocukları ilköğretimde yüzde 98.92, ortaokulda yüzde 99.54 oranında okullaştı (MEB İstatistik 2014).

Ülke genelinde kız öğrenci sayısının artışında yapılan kampanyaların, çıkarılan yeni yasa ve düzenlemelerin ve ülkenin ekonomik gelişmişliği ve gelişen dünya perspektifinin etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca toplumun ekonomik gelişmişliği, teknolojinin ve bilginin hızla yayılmasının geçmişte bu konuda benimsenen yanlış tutum ve davranışları değiştirdiği söylenebilir.

Çizelge 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yerleşim Yeri Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yerleşim Yeri	İl	254	35,2
	İlçe	223	30,9
	Köy ve Mezra	245	33,9
	Toplam	722	100,0

Öğrenciler yerleşim yeri değişkenine göre 254'ü (%35,2) İl, 223'ü (%30,9) İlçe, 245'i (%33,9). Köy ve Mezra olarak dağılmaktadır. Bingöl ilinin 8 ilçesi ve 319 köyü mevcuttur.

Bingöl İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2012-2013 eğitim-öğretim dönemi sayısal verilerine göre Bingöl il genelinde okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim öğrenci sayısı 62.607'dir. Ortaokullarda eğitim gören kayıtlı öğrenci sayısı toplam 21.887'dir.

Ayrıca Bingöl il merkezinde 2035; ilçe merkezlerinde 1510; belde merkezlerinde 328, merkez köylerinde 1722 olmak üzere toplam 5595 (2902 erkek, 2693 kız) İlköğretim 7. Sınıf öğrencisinin kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. (Bingöl İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2013). Bingöl ortaokul net okullaşma oranı 2012-2013 TÜİK verilerine göre %89,09'dur, Türkiye sıralaması ise 66'dır (TÜİK,2012-2013).

Araştırma uygulaması farklı sosyoekonomik yapıdaki yerleşim yerlerinde olan 18 ortaokulda gerçekleşmiştir. İl merkezinden 8 ortaokul, İlçe merkezinden 4 ortaokul, köy ve mezralardan ise 6 ortaokulu araştırma alanını oluşturmaktadır. Araştırmanın doğru ve tutarlı sonuçlanması için araştırma yapılacak okullar belirlenirken okulların bulunduğu çevre özellikleri, öğrenci, öğrenci velisi, sosyal ve kültürel yapı ile ekonomik yapıların farklılıkları dikkate alınmıştır.

Çizelge 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aylık Ortalama Aile Gelir Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Aylık Ortalama Aile Gelir Durumu	400 TL'den az	199	27,6
	400 ve 850 TL arası	253	35,0
	850 ve 1500 TL arası	131	18,1
	1500 - 3000 TL arası	95	13,2
	3000 TL ve üzeri	44	6,1
	Toplam	722	100,0

Öğrenciler gelir değişkenine göre 199'u (%27,6) 400 TL'den az, 253'ü (%35,0) 400 ve 850 TL arası, 131'i (%18,1) 850 ve 1500 TL arası, 95'i (%13,2) 1500 - 3000 TL arası, 44'ü (%6,1) 3000 TL ve üzeri olarak dağılmaktadır. Aile aylık gelir tabakaları belirlenirken aylık devlet yardımı ortalaması, asgari ücret, işçi ve memur maaşları ortalamalı ile özel sektör aylık gelir durumları ortalamaları dikkate alınmıştır.

2011 Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre 2 Ekim 2011 tarihi itibarı ile Bingöl ilinin işsizlik oran % 9,3, Türkiye sıralaması 21, işgücüne katılma oran % 47,5 ve istihdam oran % 43,1'dir. Bingöl ilinin ekonomisi hayvancılık, tarım ve ormancılığa dayanır. Bingöl'de bir adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. Kişi başına düşen katma değer 2011-2012 verilerine göre 5517 dolardır. Bingöl ilinde toplam istihdam edilen kişi sayısı 78000, oran %0,3'tür. Çalışanların sektörlere göre dağılımı ise; tarım 27000, sanayi 16000, hizmet sektörü 35000'dir (TÜİK 2011).

Bingöl ilinin istihdam ve işsizlik değerleri, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinin az gelişmişliği, araştırmanın aile aylık gelir durum değişkenine tablodaki verilerle yansımıştır.

Çizelge 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumu Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Anne Öğrenim Durumu	Diplomasız	284	39,3
	İlkokul	304	42,1
	Ortaokul	87	12,0
	Lise	37	5,1
	Üniversite	10	1,4
	Toplam	722	100,0

Öğrenciler anne öğrenim durumu değişkenine göre 284'ü (%39,3) Diplomasız, 304'ü (%42,1) İlkokul, 87'si (%12,0) Ortaokul, 37'si (%5,1) Lise, 10'u (%1,4) Üniversite olarak dağılmaktadır. Öğrenim durumu Diplomasız ve İlkokul olan annelerin oranının %81,4 olması bölgede geçmişte yoğun olarak uygulanan kız çocuklarını okutmama düşüncesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

TÜİK 2012 yılı araştırma sonuçlarına göre Bingöl il genelinde toplam nüfus 26250 (134570 erkek, 127937 kadın) olarak belirlenmiştir. Toplam nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 21561 (kadın 17203- erkek 4358)'dir.

İlkokul mezunu 37184 (17015 erkek- 20169 kadın), Ortaokul mezunu 5417 (erkek 3764-kadın 1653), Lise mezunu 32911 (22417 erkek- 10494 kadın), Ön lisans ve lisans mezunu 12403 (8697 erkek-3706 kadın), Yüksek lisans mezunu 459 toplam(erkek 330-kadın 129), Doktora mezunu sayısı 139 (erkek 100 -kadın 39) olarak tespit edilmiştir (TÜİK,2012). Veriler ışığında görüldüğü gibi cinsiyetler arası eğitim seviyesindeki büyük farklılık eğitimin her kademesinde mevcuttur.

Cinsiyete bağlı eşitsizlikler, kırsal alanlarda kentsel alanlara göre daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Türkiye geneli okuma yazma oranlarına bakıldığında; okur yazar olmayan kadınların oranının kentsel alanlarda %16.6 olmasına karşılık, bu oranın kırsal alanlarda %30.8 oranına çıktığı görülmektedir. Erkekler için aynı oranlar kentsel alanlarda %3.9, kırsal alanlarda ise %9 düzeyindedir. Hala devam etmekte olan kırdan kente ve doğudan batıya göç nedeniyle okur-yazar olmama ve düşük eğitim düzeyi sorunu kentlere taşınmıştır. Göç alan kentlerde ve metropoliten alanlarında, özellikle de gecekondu alanlarında kadınların okur-yazar olmaması ve eğitime erişim olanaklarına sahip olamamaları ciddi sorunlar oluşturmaktadır (Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) 2003).

Kadın okuma-yazmazlığının bölgesel dağılımı da dikkatle üzerinde durulması gereken diğer bir önemli noktadır. Okumaz-yazmazlık, Güneydoğu'dan Kuzeybatıya doğru gidildikçe azalmaktadır. En çarpıcı okumaz-yazmazlık oranı %39 ile Güneydoğu'da görülmekte, bunu %35 ve %21 ile Doğu ve Karadeniz Bölgeleri izlemektedir (MEB, 2003).

Bu göstergeler, kadınlara eşit eğitim imkanı sağlanmasını öngören İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS), Herkes için Eğitim (EFA) gibi uluslararası taahhütlerimizin yerine getirilemediğini göstermektedir.

Son yıllarda ailelerin kız çocuklarını okutmama düşüncelerinin yavaş yavaş zayıfladığını yapılan araştırma sonuçları göstermektedir. Kız çocuklarının okur-yazar oranının artması mutlu edici bir durum olmasıyla birlikte, ülke hanesine demokrasi ve eşitlik değeri olarak eklenmektedir. Son yıllarda yapılan merkezi sınav (SBS, YGS, LYS KPSS) sonuçları kız öğrencilerin başarı ortalamasının daha yüksek olduğunu göstermektedir (ÖSYM, 2014). Kız öğrencilerin son yıllarda yapılan merkezi sınavlardaki başarı ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek olması, bu hususta geçmişteki eğitim politikalarının ve toplumda yaygın olan kız çocuklarını okutmama düşüncesinin ne kadar yanlış olduğunu bir kez daha bize göstermiştir. Kadın ve erkeklerin eşit durumda ilerlemesini ulusların gelişmesinin önemli bir stratejik boyutu olarak kabul edilmeli, bu doğrultuda sosyal, siyasal ve eğitim politikaları üretilmelidir.

Çizelge 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumu Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Baba Öğrenim Durumu	Diplomasız	79	10,9
	İlkokul	300	41,6
	Ortaokul	150	20,8
	Lise	114	15,8
	Üniversite	79	10,9
	Toplam	722	100,0

Öğrenciler baba öğrenim durumu değişkenine göre 79'u (%10,9) Diplomasız, 300'ü (%41,6) İlkokul, 150'si (%20,8) Ortaokul, 114'ü (%15,8) Lise, 79'u (%10,9)

Üniversite olarak dağılmaktadır. Anne eğitim durumuna göre baba eğitim durumunun daha yüksek olması geçmişte eğitim alanında kız ve erkek çocuklarının okutma oranındaki farklılığı bize bariz bir şekilde göstermektedir. Gelişmiş ülke normlarına göre baba eğitim durumunun düşük olduğu görülmektedir, Eğitim durumu Diplomasız ve ilkokul olan baba oranının %52,5 olması aynı zamanda ülkenin eğitim karnesidir. Tarih boyunca eğitim fizyolojik ihtiyaçlardan sonraya ertelenen bir olgu olarak görülmüştür, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan toplumların eğitime zaman ayırması düşünülemez. Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumlarının sonuçlarını, ailelerinin aylık gelir durumlarından bağımsız düşünmek büyük bir yanılgı olur, her üç değişken birbiriyle ilişkili, birbirini etkileyen unsurlardır. Araştırma evreni olarak seçilen ilin tarihsel geçmişi, sosyal yapısı, kültürel dokusu ve örf adet gelenek yapısı eğitimin önem derecesini belirlemektedir. TÜİK 2013-2014 istatistiksel verileri geçmiş yıllara oranla Bingöl il genelinin eğitim seviyesinin arttığını göstermektedir (TÜİK,2014). Toplumun erkek ve kadına biçtiği rol, bilimin ve teknolojinin gelişmesiyle değişim göstermektedir. Bu değişim eğitimin önemini de fark ettirecek yönde gelişim göstermiştir.

Çizelge 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Haftalık Kitap Okuma Süre Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Haftalık Kitap Okuma Süresi (Ders Kitapları Hariç)	1 Saat	203	28,1
	3 Saat	137	19,0
	5 Saat	243	33,7
	10 Saat ve üzeri	108	15,0
	Kitap Okumuyorum	31	4,3
	Toplam	722	100,0

Öğrenciler kitap okuma süresi değişkenine göre 203'ü (%28,1) 1 Saat, 137'si (%19,0) 3 Saat, 243'ü (%33,7) 5 Saat, 108'i (%15,0) 10 Saat ve üzeri, 31'i (%4,3) Kitap okumuyorum olarak dağılmaktadır.

Uygulama kağıdının “Kişisel Bilgi Formu” bölümünde **“Haftalık Kitap Okuma Süreniz”** ibaresinin yanına **“Ders kitapları hariç”** açıklamasının konulması araştırmanın geçerliliğini artırmıştır. Öğrencilerin haftalık kitap okuma süre aralıkları yaş durumları dikkate alınarak belirlenmiştir. Yapılan araştırma büyük çoğunluğu haftada 1 ve 5 saat kitap okuyan öğrencilerden oluşmaktadır denilebilir.

TÜİK verilerine göre Türkiye’de bir yılda ders kitapları hariç basılan kitap sayısı 6031’dir, bu sayı gelişmiş ülkelerin çok be çok altındadır. Türkiye’de her 100 kişiden sadece 4,5 kişi kitap okuyor. - Japonya’da yılda 4 milyar 200 milyon kitap basılıyor. Türkiye’de sadece 23 milyon. - Japonya’da kişi başına düşen kitap sayısı yılda 25, Fransa’da 7. Türkiye’de ise yılda 12 bin 89 kişiye 1 kitap düşüyor. Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu’nda, kitap okuma oranında Türkiye, Malezya, Libya ve Ermenistan gibi ülkelerin bulunduğu 173 ülke arasında 86. sıradadır. Yapılan araştırma verileri aynı zamanda ülkelerin gelişmişlik verileridir denilebilir, zira en büyük gelişmişlik kültürel ve sosyal bilinç gelişimidir. Ayrıca kültürel gelişmişlik ile ekonomik ve siyasi gelişmenin doğru orantılı olduğu gerçeği de dikkate alınmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yapmış olduğu araştırmaya göre ise ülkemizde yılda ortalama 7.2 kitap okunuyor, seçici ve düzenli kitap okuyanlar yılda ortalama 14.5 kitap okuyor, 7-14 yaş grubu bireyler yılda ortalama 12 kitap okuyor, kadınlar yılda ortalama 7.3 kitap okuyor, erkekler yılda ortalama 7.1 kitap okuyor, bekârlar yılda ortalama 10.1 kitap okuyor, yaşamının büyük kısmını büyükşehirde geçirenler yılda ortalama 7.7 kitap okuyor, aylık 3001 -5000 TL arasında geliri olanlar yılda ortalama 10.9 kitap okuyor, 4 kişilik aile bireyleri yılda ortalama 7.6 kitap okuyor, evinde internet bağlantısı bulunanlar yılda ortalama 8.4 kitap okuyor, öğrenciler yılda ortalama 11.1 kitap okuyor. Bakanlığın yapmış olduğu araştırma sonuçları bize kitap okuma faaliyetini etkileyen bir takım değişkenlerin olduğunu göstermektedir. TÜİK 2011 verilerine göre Türkiye genelindeki kütüphane sayısı 1118, tüm kütüphanelerde bulunan toplam kitap sayısı 15 621478, kitaplardan yararlanma sayısı 18 826715, ödünç verilen kitap sayısı 6215605’tir. Yapılan araştırmanın Bingöl ili istatiki sonuçlarına göre ise Bingöl ili kütüphane sayısı 6, kitap sayısı 81369, yararlanma sayısı 150719, ödünç verilen kitap sayısı 30831’dir (TÜİK,2011).

Öte yandan 2007 yılından, araştırmanın yapıldığı 2011 yılına kadar karşılaştırma yapıldığında, il kütüphane sayısında bir değişim olmamasıyla birlikte Bingöl il verilerinin geçmiş yıllara oranla sürekli artış gösterdiği gözlemlenmiştir.

Türkiye'nin eğitim ortalaması sürekli bir artış göstermektedir, fakat bu eğitim artışı kitap okuma süre ve sayısı ile paralellik göstermemektedir. Örneğin Türkiye'de yükseköğrenim görenlerin oranı 1965'e göre 14 kat arttı; fakat yüksek öğrenim mezunlarının kitap okuma oranı 1965'ten düşüktür. Günümüzde kitap okuma oranlarının düşük olması birçok etkene göre yorumlanabilir, bu etkenlerden en önemli olanı televizyon ve internete ayrılan zamanın fazla olmasıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda ülkemizde televizyon izleme oranı %94 olduğu tespit edilmiştir. Aile ve okul ortamı çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için uygun yerlerdir, planlı ve aşamalı bir şekilde çocuklarda kitap okuma sevgisi oluşturulabilir. Özellikle anne, baba ve öğretmenlerin bu konuda olumlu rol model olmaları çocukta oluşan kitap sevgisini pekiştirir ve kalıcı hale getirmesini sağlar.

Çizelge 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Haftalık İnternet Kullanım Süre Dağılımı

Değişken	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Haftalık İnternet Kullanım Süresi	1 Saat	217	30,1
	3 Saat	105	14,5
	5 Saat	55	7,6
	10 Saat ve üzeri	52	7,2
	İnternet Kullanmıyorum	293	40,6
	Toplam	722	100,0

Öğrenciler internet kullanma süresi değişkenine göre 217'si (%30,1) 1 Saat, 105'i (%14,5) 3 Saat, 55'i (%7,6) 5 Saat, 52'si (%7,2) 10 Saat ve üzeri, 293'ü (%40,6) İnternet kullanmıyorum olarak dağılmaktadır. İnternet kullanmayan öğrenci sayısının 293 ve toplam oranın %40,6 olmasını Bingöl il genelinin ekonomik yapısından bağımsız düşünmemek gerek.

Aile ekonomik durumları göz önüne alınarak, öğrencilerin bilgisayar veya internet ağına ulaşma imkânlarının olmayışı araştırma sonuçlarına yansımıştır denilebilir.

Çizelge 12. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Ortalamaları

	N	Ort	Ss
İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Ortalamaları	722	19,632	6,361

Araştırmaya katılan öğrencilerin “iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavramlara erişme düzeyi” ($19,632 \pm 6,361$) olarak saptanmıştır.

Çizelge 13. Öğrencilerin Kişilik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

1. Bireyin doğuştan getirdiği potansiyelinin çevresel etkenlerle şekillenmesidir, kişiye özgü belirgin özelliklerin manevi ve ruhsal niteliklerin bütünüdür.

Yapılan tanım aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

A)* Kişilik

B) Birey

C) Meslek

D) Olgu

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru1	Yanlış	199	27,6
	Doğru	523	72,4
	Toplam	722	100,0

p: 0,73 *r*: 0,43

Öğrenciler soru 1 değişkenine göre 199'u (%27,6) yanlış, 523'ü (%72,4) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 14. Öğrencilerin İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

2. Bireyler, gruplar ve toplumlar arasında söz, yazı, görüntü ile el-kol hareketleri ve benzeri simgeler aracılığı ile duygu ve düşüncelerin karşılıklı olarak iletilmesini sağlayan etkileşim sürecine **ne denir?**

	A) Haberleşme	B) Söyleşi	C) Münazara	D)* İletişim
Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)	
Soru2	Yanlış	150	20,8	
	Doğru	572	79,2	

$p: 0,79$ $r: 0,35$

Öğrenciler soru 2 değişkenine göre 150'si (%20,8) yanlış, 572'si (%79,2) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 15. Öğrencilerin İnternet Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

3. Aşağıdaki iletişim araçlarından hangisi günümüz iletişiminde diğerlerine göre **daha fazla** önem taşımaktadır?

	A) Gazete	B)* İnternet	C) Telgraf	D) Mektup
Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)	
Soru3	Yanlış	69	9,6	
	Doğru	653	90,4	

$p: 0,86$ $r: 0,24$

Öğrenciler soru 3 değişkenine göre 69'u (%9,6) yanlış, 653'ü (%90,4) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 16. Öğrencilerin Basın Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

4. M. Kemal Atatürk: “Basın milletin genel sesidir. Bir milleti aydınlatmada ve ona doğru yolu göstermede bir milletin, muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte basın başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir yol göstericidir.”

Bu sözleriyle Mustafa Kemal Atatürk’ün basınla ilgili aşağıdakilerden hangisinin önemine değindiği söylenemez?

- A)*Devletin dış politikasının belirlenmesinde önemli rolünün olduğu
- B) Ülkeyi ilgilendiren konularda halkın bilgilendirilmesi gerektiği
- C) Halkın kültür seviyesinin yükselmesinden önemli rolünün olduğu
- D) Toplumun geleceğini etkileyecek önemli bir konumda olduğu

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru4	Yanlış	310	42,9
	Doğru	412	57,1

$p: 0,55$ $r: 0,58$

Öğrenciler soru 4 değişkenine göre 310'u (%42,9) yanlış, 412'si (%57,1) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 17. Öğrencilerin Sorumluluk Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

5. Kişinin kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi durumu ne ile adlandırılmaktadır?

A) Ödev B) Hak C)*Sorumluluk D) Görev

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru5	Yanlış	149	20,6
	Doğru	573	79,4

$p: 0,76$ $r: 0,37$

Öğrenciler soru 5 değişkenine göre 149'u (%20,6) yanlış, 573'ü (%79,4) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 18. Öğrencilerin Beden Dili Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

6. Trafik polisleri yaptıkları el kol hareketleriyle sürücüleri yönlendirmektedirler.

Trafik polislerinin bu yönlendirmeleri iletişimde başvurulan;

I. Beden dili

II. Ben dili

III. Sözsüz iletişim

IV. Olumsuz iletişim

yöntemlerinden hangisine örnek olabilir?

A) I. ve II.

B) II. ve IV

C)* I. ve III.

D) III. ve IV

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru6	Yanlış	149	20,6
	Doğru	573	79,4

p: 0,74 *r*: 0,38

Öğrenciler soru 6 değişkenine göre 149'u (%20,6) yanlış, 573'ü (%79,4) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 19. Öğrencilerin Anayasa Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

7. Bir devletin yönetim biçimini belirleyen, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların temel haklarını bildiren yazılı kurallara ne ad verilir?

A) Kural B) Örf ve adet C) Tüzük D)*Anayasa

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru7	Yanlış	86	11,9
	Doğru	636	88,1

p: 0,85 *r*: 0,28

Öğrenciler soru 7 değişkenine göre 86'sı (%11,9) yanlış, 636'sı (%88,1) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 20. Öğrencilerin Etkileşim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

8. İki kişinin birbirleriyle olan münasebeti sonucu birbirlerinin etkisi altında kalması ve bu doğrultuda karşılıklı olarak oluşturdukları çift yönlü iletişime.....denir.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki kavramlardan hangisi getirilmelidir?

A) Çatışma

B)*Etkileşim

C) Görüş

D) Birey

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru8	Yanlış	414	57,3
	Doğru	308	42,7

p: 0,45 *r*: 0,38

Öğrenciler soru 8 değişkenine göre 414'ü (%57,3) yanlış, 308'i (%42,7) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 21. Öğrencilerin Olumsuz İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

9. Nasrettin Hoca akşam üstü eve doğru yürürken, baklava seven bir köylüyle karşılaşır.

Köylü : Hocam, kısa bir süre önce bir adam büyük bir tepsi baklava götürüyordu...

Hoca : Beni ilgilendirmez!

Köylü : Fakat adam tepsiyi sizin eve götürüyordu.

Hoca : O zaman seni ilgilendirmez!

Nasrettin Hoca ile köylü arasındaki bu diyalog aşağıdakilerden hangisiyle nitelenebilir?

A)*Olumsuz iletişim

B) Empati kurma

C) Etkili dinleme

D) Sağlıklı iletişim

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru9	Yanlış	125	17,3
	Doğru	597	82,7

$p: 0,77$ $r: 0,42$

Öğrenciler soru 9 değişkenine göre 125'i (%17,3) yanlış, 597'si (%82,7) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 22. Öğrencilerin Empati Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

10. Oğul:

- Baba, akşamları benimle hiç ilgilenmiyorsun.

Baba:

- İş yerinde gün boyu çalışıyorum, akşam eve yorgun dönüyorum oğlum. Kendini benim yerime koy ve beni anlamaya çalış lütfen.

Baba ile oğul arasındaki bu diyalogda, baba oğlundan aşağıdakilerden hangisini yapmasını beklemektedir?

A) Antipati

B) Eleştiri

C)*Empati

D) Sempati

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru10	Yanlış	135	18,7
	Doğru	587	81,3

$p: 0,78$ $r: 0,41$

Öğrenciler soru 10 değişkenine göre 135'i (%18,7) yanlış, 587'si (%81,3) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 23. Öğrencilerin Kamuoyu Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

11. “Kendi okulunu kendin yap”, “Türkiye çöl olmasın”, “Haydi kızlar okula” gibi fikirlerin basın ve haberleşme araçlarının yardımıyla kısa zamanda kampanyaya dönüşmesi, aşağıdakilerden hangisinin sonucudur?

A)*Kamuoyu **B) Anayasa** **C) İş bölümü** **D) Nüfus**

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru11	Yanlış	287	39,8
	Doğru	435	60,2

p: 0,60 *r*: 0,53

Öğrenciler soru 11 değişkenine göre 287'si (%39,8) yanlış, 435'i (%60,2) doğru olarak dağılmaktadır.

**Çizelge 24. Öğrencilerin İrade-i Milliye Sözcüğünü Kazanma
Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu**

12. Öğretmen: “ Atatürk tarafından çıkarılan gazetelerden biridir. Sivas Kongresi’nde, Milli Mücadele’nin haklılığını duyurmak ve halkı bilinçlendirmek amacıyla çıkarılmasına karar verilmiştir. Atatürk, Milli Mücadele’nin yayın organı olan bu gazeteden söz ettiğinde “Benim gazetem” demiştir.”

Öğretmenin derste özelliklerini anlattığı gazete aşağıdakilerden hangisidir?

A) Takvim-i Vekai B) Milliyet C) Hürriyet D)*İrade-i Milliye

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru12	Yanlış	203	28,1
	Doğru	519	71,9

p: 0,67 *r*: 0,60

Öğrenciler soru 12 değişkenine göre 203'ü (%28,1) yanlış, 519'u (%71,9) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 25. Öğrencilerin RTÜK Sözcüğünü Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

- 13.** I. İzleyiciyi rahatsız eden yayınlar
II. En çok ilgi çeken yayınlar
III. Yayın ilkelerine aykırı yayınlar
IV. Sürekli tekrar eden yayınlar

Yukarıdaki durumlardan hangileri RTÜK'ü yasal önlem almaya iter?

A) I. ve II.

B) II. ve IV

C) III. ve IV

D)* I. ve III.

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru13*	Yanlış	252	34,9
	Doğru	470	65,1

p: 0,18 *r*: -0,10

Öğrenciler soru 13 değişkenine göre 252'si (%34,9) yanlış, 470'i (%65,1) doğru olarak dağılmaktadır.

*Soru 13 madde analizi sonuçlarında; madde ayırt edicilik indeksi (*r*) **-0,10** olarak sonuç verdiği için iptal edilmiştir. Soru 13 Madde ayırt edicilik indeksi **-0,10** olduğundan dolayı değerlendirme kapsamına alınmadığından araştırma 30 soru verileriyle hesaplanıp analiz edilmiştir.

**Çizelge 26. Öğrencilerin Panel Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin
Frekans ve Yüzde Tablosu**

14. Seçilmiş bir konuşmacı grubun dinleyiciler önünde bir konuyu tartışmak amacıyla düzenlediği toplantı ya da açık oturuma **ne ad verilir?**

A) Haberleşme B) * Panel C) Yayın D) Basın

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru14	Yanlış	511	70,8
	Doğru	211	29,2

p: 0,29 *r*: 0,34

Öğrenciler soru 14 değişkenine göre 511'i (%70,8) yanlış, 211'i (%29,2) doğru olarak dağılmaktadır.

**Çizelge 28. Öğrencilerin Anadolu Ajansı Sözcüğünü Kazanma
Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu**

16. Atatürk tarafından 6 Nisan 1920’de kurulan ve bir yandan ulusal birliği tehlikeye düşürecek iç ve dış yayınlara karşı Türk ulusunu uyarırken, diğer yandan da Büyük Millet Meclisi’nin kararlarını günü gününe halka ileterek hükümet ile halk arasında bağlantıyı sağlayan ajansın adı nedir?

- A) Doğan Haber Ajansı **B)* Anadolu Ajansı**
C) İhlas Haber Ajansı **D) Cihan Haber Ajansı**

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru16	Yanlış	99	13,7
	Doğru	623	86,3

p: 0,82 *r*: 0,34

Öğrenciler soru 16 değişkenine göre 99'u (%13,7) yanlış, 623'ü (%86,3) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 29. Öğrencilerin İletişim Engeli Ögesini Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

17. Aşağıdakilerden hangisi *iletişim engelleri* arasında **gösterilemez?**

- A)* **Dikkatli dinlemek** B) Gözdağı vermek
C) Emir vermek D) Lakap takmak

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru17	Yanlış	173	24,0
	Doğru	549	76,0

p: 0,67 *r*: 0,62

Öğrenciler soru 17 değişkenine göre 173'ü (%24,0) yanlış, 549'u (%76,0) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 30. Öğrencilerin Tekzip Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

18. Basın yayın kuruluşlarında halka yanlış bilgi verilmesi durumunda, habere konu olan kişi ya da kurumlar haberin düzeltilmesini talep edebilir.

Buna göre haberin düzeltilmesini talep eden kişi ya da kurumlar;

I. Tekzip

II. Konut dokunulmazlığı

III. Doğru bilgi alma

haklarından hangilerini kullanmış olurlar?

A) Yalnız II.

B) II. ve III.

C)* I. ve III.

D) I. ve II.

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru18	Yanlış	326	45,2
	Doğru	396	54,8

$p: 0,55$ $r: 0,68$

Öğrenciler soru 18 değişkenine göre 326'sı (%45,2) yanlış, 396'sı (%54,8) doğru olarak dağılmaktadır.

**Çizelge 31. Öğrencilerin Etkin Dinleme Kavramını Kazanma
Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu**

19. 6 yaşındaki Ayşe gece korkunç bir rüya görür, sabah uyandığında rüyasını birileriyle paylaşmak, sıkıntısını atmak ister. O sırada kahvaltı hazırlamakta olan annesine gidip rüyası hakkında bir şeyler anlatmaya çalışır, fakat annesi o kadar ilgisiz davranır ki, Ayşe rüyasını anlatmaktan vazgeçer. Bu kez evde bulunan babasına yönelir, babasına rüyasını anlatmaya çalışır, ama o da annesi gibi Ayşe'nin anlattıklarını yüzüne bakmadan dinleyerek ona karşı ilgisiz davranır. Bu durum sonunda Ayşe kendini değersiz, işe yaramaz hissedip anne ve babasının kendisini sevmediğini düşünmüştür.

Ayşe'nin böyle düşünmesinde anne ve babasının hangi dinleme türünü yapmamasının etkisi vardır?

- A)* Etkin dinleme B) Umursamaz dinleme
C) Olumsuz dinleme D) Pasif dinleme

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru19	Yanlış	363	50,3
	Doğru	359	49,7

p: 0,49 *r*: 0,60

Öğrenciler soru 19 değişkenine göre 363'ü (%50,3) yanlış, 359'u (%49,7) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 32. Öğrencilerin Sansür Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

20. Bir ülkede radyo, televizyon, gazete ve dergi haberlerine *sansür* uygulanıyorsa o ülkeyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi **söylenemez?**

- A) Halkın haber alma hakkı kısıtlanmıştır.
- B) Halk, haberleri tek yönlü olarak öğrenmektedir.
- C)* **Basın hürriyetine önem vermektedir.**
- D) Haberleşme hürriyeti kısıtlanmıştır.

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru20	Yanlış	358	49,6
	Doğru	364	50,4

$p: 0,49$ $r: 0,53$

Öğrenciler soru 20 değişkenine göre 358'i (%49,6) yanlış, 364'ü (%50,4) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 33. Öğrencilerin Sempati Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

21. Bir insanın bir başkasına karşı doğal ve içgüdüsel olarak bir eğilim göstermesine, sevgi ve yakınlık duymasına ne denir?

A) Antipati B) Empati C) Sinerji D)* Sempati

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru21	Yanlış	346	47,9
	Doğru	376	52,1

p: 0,54 *r*: 0,59

Öğrenciler soru 21 değişkenine göre 346'sı (%47,9) yanlış, 376'sı (%52,1) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 34. Öğrencilerin Hak Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

22. İnsana yasa ve anlaşmaların tanıdığı yetkiler toplamıdır, insanların herhangi bir işi yapma yetkisine denir.
Yapılan tanım aşağıdaki kavramların hangisine aittir?

A) Rol B)* Hak C) Kamuoyu D) Ödev

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru22	Yanlış	408	56,5
	Doğru	314	43,5

p: 0,48 *r*: 0,36

Öğrenciler soru 22 değişkenine göre 408'i (%56,5) yanlış, 314'ü (%43,5) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 35. Öğrencilerin Eşitlik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

23. Din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmadan herkesin kanun önünde aynı haklara sahip olmasıdır, kimse ayrıcalığa sahip değildir.

Yukarıdaki tanım aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A) Ümmetçilik B) Kardeşlik C) Irkçılık D)* Eşitlik

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru23	Yanlış	223	30,9
	Doğru	499	69,1

$p: 0,63$ $r: 0,65$

Öğrenciler soru 23 değişkenine göre 223'ü (%30,9) yanlış, 499'u (%69,1) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 36. Öğrencilerin Etkili İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

24. Esra: “Zaman zaman arkadaşlarım tarafından yanlış anlaşılıyorum ya da anlatmak istediğimi tam olarak aktaramıyorum. Bu durum beni üzüyor.”

Söylediklerine göre, Esra’nın yakınması;

- I. Etkili iletişim kuramama
- II. Empati yapma
- III. Kendini doğru ifade edememe
- IV. İyi bir dinleyici olma

durumlarından hangisinin göstergesidir?

- A) I. ve II. B)* I. ve III. C) III. ve IV. D) II. ve IV.

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru24	Yanlış	174	24,1
	Doğru	548	75,9

$p: 0,71$ $r: 0,52$

Öğrenciler soru 24 değişkenine göre 174'ü (%24,1) yanlış, 548'i (%75,9) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 37. Öğrencilerin Hoşgörü Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

25. Sınıfta yapılan bir tartışma sırasında arkadaşlarının düşüncelerine katılmadığı halde onları sonuna kadar saygı ile dinleyen bir öğrencinin davranışı, aşağıdaki etik değerlerden hangisine daha yakındır?

A) Dürüstlük B) Güven C) Karşı koyma D)* Hoşgörü

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru25	Yanlış	300	41,6
	Doğru	422	58,4

p: 0,56 *r*: 0,61

Öğrenciler soru 25 değişkenine göre 300'ü (%41,6) yanlış, 422'si (%58,4) doğru olarak dağılmaktadır.

**Çizelge 38. Öğrencilerin Hatip Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin
Frekans ve Yüzde Tablosu**

26. İletişim özelliği bakımından, iyi bir hatipten aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?

- A)* Halka hitap ederken başını okuduğu kağıttan hiç kaldırmaz.
- B) Konuşma içeriğinin doğru olmasına dikkat eder.
- C) Sözlerini özenle seçer ve anlaşılır konuşur.
- D) Ses tonunu rahatsız etmeyecek biçimde ayarlar

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru26	Yanlış	230	31,9
	Doğru	492	68,1

p: 0,63 *r*: 0,69

Öğrenciler soru 26 değişkenine göre 230'u (%31,9) yanlış, 492'si (%68,1) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 39. Öğrencilerin Sen Dili Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

27. * İletişimde karşıdaki kişiyi inciten, kıran ve suçlayan bir dildir.
* Davranıştan çok karşıdaki bireyin kişiliğine yöneliktir.
* Yeniden konuşma isteğini engelleyicidir.
* Olumsuz iletişim yaratır, olumlu etkileşimi engelleyici dildir.

Yukarıda özellikleri verilen iletişim dili aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İyileştirici dil B)* **Sen dili** C) Empati dili D) Teknolojik dil

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru27	Yanlış	224	31,0
	Doğru	498	69,0

$p: 0,65$ $r: 0,61$

Öğrenciler soru 27 değişkenine göre 224'ü (%31,0) yanlış, 498'i (%69,0) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 40. Öğrencilerin Kitle İletişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

28. Bazı bilgilerin bir takım kaynaklarca üretilip, geniş insan gurubuna yayılması, yayılan bu bilgilerin insanlar tarafından yorumlanması sürecine denir.

Yukarıda tanımı yapılan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rol Çatışması B) Konferans C)* Kitle İletişim D) Gazete

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru28	Yanlış	418	57,9
	Doğru	304	42,1

$p: 0,44$ $r: 0,38$

Öğrenciler soru 28 değişkenine göre 418'i (%57,9) yanlış, 304'ü (%42,1) doğru olarak dağılmaktadır.

**Çizelge 41. Öğrencilerin Özel Yaşamın Gizliliği Hakkını Kazanma
Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu**

29. Her insanın yaşamının sadece kendisini ilgilendiren kişisel bir yönü vardır. Bunu diğer insanlarla paylaşıp paylaşmamaya kişi kendisi karar verir. Diğer insanlar bireyle ilgili şahsi bilgileri öğrenme hakkına ve müdahalede bulunma yetkisine sahip değildir.

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A)* Özel yaşamın gizliliği B) Yaşama hakkı
C) Sağlık hakkı D) Fırsat eşitliği

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru29	Yanlış	200	27,7
	Doğru	522	72,3

p: 0,64 *r*: 0,62

Öğrenciler soru 29 değişkenine göre 200'ü (%27,7) yanlış, 522'si (%72,3) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 42. Öğrencilerin Ben Dili Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

- 30.** I. Sen zaten hep geç kalırsın.
II. Sana güvenmek istiyorum.
III. Verdiğin sözü yine tutmadın.
IV. Başarılı olacağına inanıyorum.

Yukarıdakilerden hangileri iletişimde ben diline örnektir?

- A) I - II B)* II - IV C) II - III D) III – IV**

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru30	Yanlış	220	30,5
	Doğru	502	69,5

p: 0,67 r: 0,52

Öğrenciler soru 30 değişkenine göre 220'si (%30,5) yanlış, 502'si (%69,5) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 43. Öğrencilerin Basın Meslek İlkelerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

31. Aşağıdakilerden hangisi basın-meslek ilkelerine aykırı bir durumdur?

- A) Şiddeti özendirici, şiddete sevk edici yayınlar yapılamaz.
- B) Genel ahlaka ve örfte ters düşmeyen yayınlar yapılabilir.
- C) Suçluluğu yargı organlarınca ispatlanmadıkça hiç kimse suçlu ilan edilemez.
- D)* Farklı bir etnik kökeni aşağılayan ırkçı yayınlar yapılabilir.**

Çizelgeler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Soru31	Yanlış	349	48,3
	Doğru	373	51,7
	Toplam	722	100,0

$p: 0,54$ $r: 0,63$

Öğrenciler soru 31 değişkenine göre 349'u (%48,3) yanlış, 373'ü (%51,7) doğru olarak dağılmaktadır.

Çizelge 44. Öğrencilerin Başarı/ Erişi Düzeyi

Kavram Veya Tanım	%	Doğru Cevap Sayısı	Kavram Veya Tanım	%	Doğru Cevap Sayısı	Kavram Veya Tanım	%	Doğru Cevap Sayısı
1-Kişilik	72,4	523	11-Kamuoyu	60,2	435	21- Sempati	52,1	376
2-İletişim	79,2	572	12-İrade-i Milliye	71,9	519	22- Hak	43,5	314
3-İnternet	90,4	653	13-RTÜK (İptal Edildi)	65,1		23- Eşitlik	69,1	499
4-Basın	57,1	412	14- Panel	29,2	211	24-Etkili iletişim	75,9	548
5-Sorumluluk	79,4	573	15-Sözsüz Mesaj	60,2	435	25- Hoşgörü	58,4	422
6-Beden Dili	79,4	573	16-Anadolu Ajansı	86,3	623	26- Hatip	68,1	492
7-Anayasa	88,1	636	17-İletişim Engeli	76,0	549	27- Sen Dili	69,0	498
8-Etkileşim	42,7	308	18-Tekzip	54,8	396	28-Kitle İletişim	42,1	304
9-Olumsuz iletişim	82,7	597	19-Etkin Dinleme	49,7	359	29-Özel yaşamın gizliliği	72,3	522
10- Empati	81,3	587	20-Sansür	50,4	364	30- Ben Dili	69,5	502
						31-Basın Meslek İlkeleri	51,7	373
Toplam Cevaplama Sayısı : 21660 Toplam Doğru Sayısı : 14175 Toplam Yanlış Sayısı : 7485								

Öğrenci erişü düzeyi: Öğrencilerin genel sınavda başarı testinde ulaştığı başarı düzeyine işaret eder. Sıfır ile Pekiyi arasında değişir. Puanların not karşılığı MEB'in sınıf geçme yönetmeliğinde belirtildiği gibidir: 1-44 puan geçmez, 45-54 puan geçer, 55-69 puan orta, 70-84 puan iyi, 85-100 puan pekiyi notu karşılığıdır. Geçmez dersten kalmanın diğerleri ise dersten geçmenin anlamını taşır. Öğrenci başarı beklentisi: Öğrencilerin başarı testinden ulaşmayı umdukları başarı düzeyine - başarı beklentisine işaret eder.

Erişî düzeyinde işaret edildiği gibi geçmez ile pekiyi arasında değişir. Tabloda kavramların erişî düzeyine baktığımızda 30 kavramdan 26 tanesi erişî düzeyinde bakıldığında geçer not almıştır. Sınav değerlendirmesi şeklinde düşünöldüğünde 722 öğrenciden 132 tanesi geçmez puan almıştır. Toplamda doğru soru cevaplama ortalaması 19,58 olmakla birlikte katılımcıların ortalama puanı 65,40 olarak belirlenmiştir.

MEB Sınıf geçme yönetmenliğine göre 1-44 puan (geçmez) olan kavramlar:

Soru 8 : **Etkileşim** (%42,7) Soru 14 : **Panel** (%29,2)

Soru 22 : **Hak** (%43,5) Soru 28 : **Kitle İletişim** (%42,1)

Öğrencilerin bu kavramları tam olarak öğrenememelerini etkileyen bir çok faktör olabilir. Öğrenciden kaynaklanan öğrenme eksikliği, öğrencinin kendi bilişsel yapısından, öğrenme stilinden veya sağlık durumundan kaynaklanabilir.

Öğrenme ortamından kaynaklanan faktörler de öğrenme üzerinde etkili bir unsurdur, öğrenme ortamının veya uygulama yapılan ortamın fiziki koşulları, ışık, ısı, nem durumu, gürültü, koku gibi durumlar dikkat dağıtıcı uyaranlardır, bu tür ortamlarda öğrenme güç ve eksik gerçekleşir.

Kavramların yapısal özellikleri, öğrenilecek kavramın somut veya soyut oluşu, telaffuz edilebilirlik durumu, kavram öğrenmeyi etkileyen unsurlardır. Ayrıca kavramların günlük yaşamda kullanılma durumları da kavramların öğrenilmesini etkileyen bir başka faktör olarak ele alınabilir. Kişî öncelikle kedisine yakın olanı öğrenir, dolayısıyla öğrenciler günlük hayatta sık sık karşılaştığı kavramları daha hızlı ve kolay öğrenirler. Öğrencileri var olan bilgilerinin üzerine yeni bilgiler eklerken bir takım bilgi bozulmaları yaşayabilirler, bu bozulmalar kavram yanlışlarını meydana getirebilir, kavram yanlışları hem öğretmenler hem de öğrenciler için süregelen bir problemdir. Bu nedenle öğretmenler kavram öğretimi sürecinde farklı yöntem ve tekniklerle ders işlemeli, kavramları somutlaştırarak öğrenci zihninde canlandırmasını sağlamalıdır.

Ayrıca kavram öğretiminde kavramlar arası ilişkiyi belirtmek için kavram haritalarından yararlanarak kavram ağı oluşturulmalıdır. Kavram birçok örnek ile ayırt edilecek hale getirilmelidir.

Çizelge 45. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Diplomasız	284	19,292	6,830	5,935	0,000*	4>1
İlkokul	304	20,500	6,033			5>1
Ortaokul	87	20,931	5,927			
Lise	37	23,081	4,901			
Üniversite	10	25,900	3,604			

*p<.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının anne öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=5,935; p=0<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Anne öğrenim durumu “Lise” olanların başarı puanları (23,081 ± 4,901), anne öğrenim durumu “Diplomasız” olanların başarı puanlarından (19,292 ± 6,830) yüksek bulunmuştur. Anne öğrenim durumu Üniversite olanların başarı puanları (25,900 ± 3,604), anne öğrenim durumu “Diplomasız” olanların başarı puanlarından (19,292 ± 6,830) yüksek bulunmuştur. Buradan annenin öğrenim durumu arttıkça öğrencinin başarı seviyesi de artmaktadır sonucuna ulaşılabilir. Rol model olarak anne, çocuk için tartışmasız bir örnek ve yönlendiricidir. Çünkü çocukla iletişim ve algılamada anne faktörü evrensel bir olgudur. Bilinçli bir rol model ve yönlendiricinin eğitimde farkındalık sergileme çabası, eğitimin her aşamasında yukarıdaki veriler doğrultusunda giderek artan başarı grafiğini pekiştiren bir etmendir.

Anne faktörünün sayısal verilerle bilimsel ispatı, çağdaş bilimsel bulguların eğitim ve başarı odaklı modern projeler konusunda aile, eğitim ve başarı üçgeninin iletişim açısından pekiştirilmesine yönelik hem ihtiyaç hem de gerçeklik boyutunu ortaya koymaktadır.

Çizelge 46. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Diplomasız	79	18,595	6,416	9,720	0,000*	4 > 1 5 > 1
İlkokul	300	20,027	6,308			
Ortaokul	150	18,980	6,433			
Lise	114	21,667	5,694			
Üniversite	79	23,430	5,915			

*p<.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=9,720; p=0<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Baba öğrenim durumu “Lise” olanların başarı puanları (21,667 ± 5,694), baba öğrenim durumu “Diplomasız” olanların başarı puanlarından (18,595 ± 6,416) yüksek bulunmuştur. Baba öğrenim durumu “Üniversite” olanların başarı puanları (23,430 ± 5,915), baba öğrenim durumu “Diplomasız” olanların başarı puanlarından (18,595 ± 6,416) yüksek bulunmuştur. Annenin öğrenim durumu ile başarı ilişkisi, babanın öğrenim durumundaki sonuç istatistikî anlamda paralellik göstermektedir. Buradan da eğitim seviyesinin artması başarıyı da olumlu yönde etkilemektedir. Çocuk için başarıyı olumlu yönde en az anne kadar etkileyen bir gerçek de baba faktörüdür.

Eğitimli baba iletişimde yol gösterici ve rehberlik yapıcı fonksiyonuyla başarıyı güdüleyen bir olgudur. Bu olgu yukarıdaki tabloda varılan sayısal değerlerin gölgesinde ayrı bir gerçekliktir. İlköğretim ve Ortaöğretim döneminde kişilik kazanma potansiyeline sahip öğrenciler, babalarının olumlu iletişimle başarı grafiğini ykseltebilecekleri bir aşamadadırlar.

Çizelge 47. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri nitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Aile Aylık Gelirlerine Göre Ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
400 TL'den az	199	18,382	6,468	10,100	0,000*	2 > 1
400 ve 850 TL arası	253	20,198	6,309			3 > 1
850 ve 1500 TL arası	131	20,855	6,098			4 > 1
1500 - 3000 TL arası	95	22,937	5,159			5 > 1
3000 TL ve üzeri	44	21,955	6,758			

*p<.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=10,100; p=0<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Aile geliri aylık 400 ve 850 TL arası olan öğrencilerin başarı puanları (20,198 ± 6,309), Aile aylık gelirleri 400 TL'den az olan öğrencilerin başarı puanlarından (18,382 ± 6,468) yüksek bulunmuştur. Aile Aylık gelir 850 ve 1500 TL arası olan öğrencilerin başarı puanları (20,855 ± 6,098), Aile aylık geliri 400 TL'den az gelir olanların başarı puanlarından (18,382 ± 6,468) yüksek bulunmuştur. Aile aylık geliri 1500 - 3000 TL arası olanların başarı puanları (22,937 ± 5,159), gelir olanların başarı puanlarından (18,382 ± 6,468) yüksek bulunmuştur. Gelir 3000 TL ve üzeri olanların başarı puanları (21,955 ± 6,758), gelir olanların başarı puanlarından

(18,382 \pm 6,468) yüksek bulunmuştur. Gelir 1500 - 3000 TL arası olanların başarı puanları (22,937 \pm 5,159), gelir olanların başarı puanlarından (18,382 \pm 6,468) yüksek bulunmuştur. Buradan çıkan sonuç ailelerin gelir durumundaki artışla birlikte öğrencideki başarı seyrinin arttığını göstermektedir. (Pozitif yönlü/ Doğru orantılıdır)

Yaşamın zorlukları bireylerin sosyal yaşantısına yansıyan reel gerçeklerdendir. Bireyler arası iletişim, sıkıntı ve türevleri konusunda huzur ve başarıyla zıt orantılıdır. Maddi rahatlık ve sorunsuzluk, bu açıdan değerlendirildiğinde yukarıda elde edilen verilerin beraberinde başarıyı da tetiklediğinin bir göstergesidir. Toplumdaki gelir; asgari ücret, memur/işçi maaşı ve yüksek gelir olarak üçe ayrışıldığında bu sınıflara mensup çocukların yapılan değerlendirmeye göre başarı düzeyleri farklı özellikler göstermektedir. Gelir düzeyi başarıyı da beraberinde getiren unsur olarak karşımıza bu sonuçlara göre çıkmaktadır. Aylık gelir düzeyleri farklılık gösteren ve bu gelir düzeyleri arasında uçurumların olduğu ülkemizde tüm öğrencilerin aynı merkezi sınavlara tabi tutulmaları ayrı bir tartışmaya meydan vermektedir. Öğrenmenin kolay ve kalıcı olabilmesi için öncelikle fizyolojik ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir, temel ihtiyaçların eksikliği öğrenme sürecinde dikkati ve odaklanmayı zorlaştırır, başarı grafiği eksik veya yanlış öğrenmeler sonucu sürekli bir düşüş gösterir. Temel ihtiyaçların giderilmemesi öğrencide ayrıca özgüven eksikliği oluşturur, bu da uyarılara karşı ilgisizliği ve isteksizliği besler. İstek, merak ve etkin katılımın olmadığı bir öğrenme sürecinde başarıya ulaşmak çok güçtür.

Çizelge 48. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Haftalık İnternet Kullanma Süresine Göre Ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	P
1 Saat	217	19,562	6,233	1,698	0,149*
3 Saat	105	20,800	5,658		
5 Saat	55	21,346	6,966		
10 Saat ve üzeri	52	21,442	7,630		
İnternet Kullanmıyorum	293	20,229	6,299		

*p>.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının haftalık internet kullanma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (F=1,698; p=0,149>0.05). Haftalık internet başında geçen süre ile öğrenci başarısı arasında ilişkinin olmaması öğrencinin internet kullanırken ne amaçla kullandığının bilinmemesi üzerine anlamlı bulunmamıştır. Örneğin haftada 5 saat internet kullanan bir öğrenci bu sürede tamamen başarıya yönelik araştırma ve çalışmalarda bulunmuştur denilemez. Aynı geçen süre zarfında eğitim öğretimle tamamen ilgisiz uygulamalarda da bulunmuş olabilir diyebiliriz.

Verimlilik açısından doğru bir değerlendirme unsuru olmayan haftalık internet kullanım süresinin başarı grafiğini yükseltmesi, reel olmayan bir değerlendirme olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü değerlendirmeye tabi olan süre içinde kullanılan materyal, fayda açısından salt başarı endeksli değildir. Bu materyalin artı ve eksisi çok yönlü olup başarı=internet ilişkisi açısından pozitif olarak değerlendirilemez. Materyalin negatif kullanımı da söz konusu iken bu sonuca varmamak, verilerin gölgesinde başka bir alternatifini sonuç vermiyor.

Çizelge 49. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Haftalık Kitap Okuma Süresine Göre Ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Kitap Okumuyorum	31	16,710	8,042	19,246	0,000*	4>1
1 Saat	203	18,340	5,955			5>1
3 Saat	137	19,672	5,912			
5 Saat	243	21,074	6,351			
10 Saat ve üzeri	108	23,963	5,044			

*p<.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının haftalık kitap okuma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=19,246; p=0<0.05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Haftalık kitap okuma süresi 5 saat olan öğrencilerin başarı puanları (21,074 ± 6,351), haftalık kitap okuma süresi olanların başarı puanlarından (16,710 ± 8,042) yüksek bulunmuştur. Haftalık kitap okuma süresi 10 saat ve üzeri olan öğrencilerin başarı puanları (23,963 ± 5,044), haftalık kitap okuma süresi olanların başarı puanlarından (16,710 ± 8,042) yüksek bulunmuştur. Kitap okumanın başarıyı artırdığı görüşü bir kez daha sayısal ifadelerle desteklenmiştir. Kitap okumakla öğrenme arasında pozitif bir ilişki vardır.

Başarı, olumlu/faydalı kaynaklardan beslenen birikimin, bilginin gölgesinde filizlenip bilgelik ağacına dönüşmesidir. Okuma süresinin bilginin kaynağından beslenme süresiyle orantılı olduğu düşünülürse, başarı ve kitap okuma, orantılı bir seyir izler. Okunan her kitap aynı zamanda zihinsel gelişimin besin kaynağıdır, sonraki öğrenmeleri kolaylaştırır, kişinin kelime hazinesini geliştirir, olaylara bakış açısını zenginleştirir ve olgun bir kişilik oluşturur.

Etkili iletişim kurabilen, ifade zorluğu çekmeyen, ve öğrendiğini kolayca aktarabilen, hayata uyarlayan bireyler kitap okuyanlardır. Haftalık kitap okuma süresi uzun olan öğrencilerin kavram zenginliği, kavramlara ve tanımlara hakim oluşları başarıyla birleşerek araştırma sonucuna yansımıştır. Nitekim çok okuyan ve insanlığa bilgelik mirasını bırakan nice şahsiyetler, istatistiksel verilerimizi doğrulamaktadırlar. Faydalı eylem olan kitap okuma, başarı endeksli bir erdemdir.

Çizelge 50. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Yerleşim Yerine Göre Ortalamaları

Grup	N	Ort	Ss	F	P
İl	254	20,732	6,336	1,062	0,346*
İlçe	223	20,170	6,425		
Köy /Mezra	245	19,922	6,326		

*p>.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (F=1,062; p=0,346>0.05). Öğrenci başarısının yerleşim yeriyle ilişkili olmaması örneklemin sadece bir ilin bölgesel dağılımında gerçekleştirilmesinden kaynaklanabilir. Örneğin bu araştırmanın İzmir merkezi uygulamasıyla Kars merkezi uygulaması bir çıkmayacaktır. Ama burada Bingöl merkez ve merkeze bağlı birkaç okula arasında gerçekleştirilmesinden dolayı anlamlılık göstermemiştir. Sınırlı bir alana göre yapılan bu değerlendirme il, ilçe ve köy/mezralara göre başarı için referans olmamasına rağmen yine de ip uçları vermektedir. Şehir imkânlarının ilçe veya köy imkanlarıyla karşılaştırılması, verimlilik açısından değişkenlik göstermeyi sonuç verir. Başarı ise imkânlarla beslenen bir olgu olduğuna göre geniş imkanların olduğu yerleşkelerde daha çok kök salar. Tıpkı verimli bir tarlada fazla ürün almanın algı ve fikir birliği oluşturmada ortak akli netice vermesi gibi.

Çizelge 51. Öğrencilerin İletişim ve İnsan İlişkileri ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları

Değişken	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Cinsiyet	Kız	388	21,376	6,101	5,058	0,000*
	Erkek	334	19,015	6,429		

*p<.01

Araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavramlara erişme düzeyi puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=5,058$; $p=0,000<0,05$). Kızların iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyi puanları ($x=21,376$), erkeklerin iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyi puanlarından ($x=19,015$) yüksek bulunmuştur. Cinsiyete göre farklılık kızlarda daha fazla kendini hissettirmiştir. Cinsiyet anlamında erkekler kadınlara göre iletişim konusunda daha pasiftir ve girişken değildir. Bu sonuç bu ilişkiyle bağdaştırılabilir.

Yalnız bu sonucun cinsler arası bir üstünlük algısından çok cinslerin doğasında olan bir olgu olduğu gerçeğini de göz ardı etmemek gerekir. Kızlardaki tabiat, iletişim kökenli bir doğa ile açıklanabilirken erkeklerdeki iletişim ise kendi doğasının sonucudur. Bu farklılık sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik olarak cinslerin tabiatlarına yansıyan bir farkındalık oluştursa da duygusal yoğunluk hariç reel gerçeklik açısından nispeten kızların doğası iletişim açısından daha dikkatli ve özenlidir. Yukarıdaki veriler buna göre yorumlandığından pekiştirici özellikler taşır.

3. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1. Sonuç

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara ve sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

- Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre 388'i (%53,7) Kız, 334'ü (%46,3) Erkek olarak; yerleşim yeri değişkenine göre 254'ü (%35,2) İl, 223'ü (%30,9) İlçe, 245'i (%33,9) Köy ve Mezra olarak; gelir değişkenine göre 199'u (%27,6) 400 TL'den az, 253'ü (%35,0) 400 ve 850 TL arası, 131'i (%18,1) 850 ve 1500 TL arası, 95'i (%13,2) 1500 - 3000 TL arası, 44'ü (%6,1) 3000 TL ve üzeri olarak; anne öğrenim durumu değişkenine göre 284'ü (%39,3) Diplomasız, 304'ü (%42,1) İlkokul, 87'si (%12,0) Ortaokul, 37'si (%5,1) Lise, 10'u (%1,4) Üniversite olarak dağılmaktadır.
- Öğrenciler baba öğrenim durumu değişkenine göre 79'u (%10,9) Diplomasız, 300'ü (%41,6) İlkokul, 150'si (%20,8) Ortaokul, 114'ü (%15,8) Lise, 79'u (%10,9) Üniversite olarak; kitap okuma süresi değişkenine göre 203'ü (%28,1) 1 Saat, 137'si (%19,0) 3 Saat, 243'ü (%33,7) 5 Saat, 108'i (%15,0) 10 Saat ve üzeri, 31'i (%4,3) Kitap okumuyorum olarak; internet kullanma süresi değişkenine göre 217'si (%30,1) 1 Saat, 105'i (%14,5) 3 Saat, 55'i (%7,6) 5 Saat, 52'si (%7,2) 10 Saat ve üzeri, 293'ü (%40,6) İnternet kullanmıyorum olarak dağılmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin “iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavramlara ulaşma ortalamaları” ($19,632 \pm 6,361$) olarak saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının anne öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda

grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=5,935$; $p=0<0.05$). Anne öğrenim durumu Lise olanların başarı puanları ($23,081 \pm 4,901$), anne öğrenim durumu olanların başarı puanlarından ($19,292 \pm 6,830$) yüksek bulunmuştur. Anne öğrenim durumu Üniversite olanların başarı puanları ($25,900 \pm 3,604$), anne öğrenim durumu olanların başarı puanlarından ($19,292 \pm 6,830$) yüksek bulunmuştur.

- Öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=9,720$; $p=0<0.05$). Baba öğrenim durumu Lise olanların başarı puanları ($21,667 \pm 5,694$), baba öğrenim durumu olanların başarı puanlarından ($18,595 \pm 6,416$) yüksek bulunmuştur. Baba öğrenim durumu Üniversite olanların başarı puanları ($23,430 \pm 5,915$), baba öğrenim durumu olanların başarı puanlarından ($18,595 \pm 6,416$) yüksek bulunmuştur.
- Öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının gelir değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,100$; $p=0<0.05$). Gelir 400 ve 850 TL arası olanların başarı puanları ($20,198 \pm 6,309$), gelir olanların başarı puanlarından ($18,382 \pm 6,468$) yüksek bulunmuştur. Gelir 850 ve 1500 TL arası olanların başarı puanları ($20,855 \pm 6,098$), gelir olanların başarı puanlarından ($18,382 \pm 6,468$) yüksek bulunmuştur. Gelir 1500 - 3000 TL arası olanların başarı puanları ($22,937 \pm 5,159$), gelir olanların başarı puanlarından ($18,382 \pm 6,468$) yüksek bulunmuştur. Gelir 3000 TL ve üzeri olanların başarı puanları ($21,955 \pm 6,758$), gelir olanların başarı puanlarından ($18,382 \pm 6,468$) yüksek bulunmuştur. Gelir 1500 - 3000 TL arası olanların başarı puanları ($22,937 \pm 5,159$), gelir olanların başarı puanlarından ($18,382 \pm 6,468$) yüksek bulunmuştur.

- Başarı puanları ortalamalarının internet kullanma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,698$; $p=0,149>0.05$).
- Başarı puanları ortalamalarının kitap okuma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=19,246$; $p=0<0.05$). Kitap okuma süresi 5 Saat olanların başarı puanları ($21,074 \pm 6,351$), kitap okuma süresi olanların başarı puanlarından ($18,340 \pm 5,955$) yüksek bulunmuştur. Kitap okuma süresi 10 Saat ve üzeri olanların başarı puanları ($23,963 \pm 5,044$), kitap okuma süresi olanların başarı puanlarından ($18,340 \pm 5,955$) yüksek bulunmuştur.
- Öğrencilerin başarı puanları ortalamalarının yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,062$; $p=0,346>0.05$).
- Öğrencilerin iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyi puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=5,058$; $p=0,000<0,05$). Kızların iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavramlara erişme düzeyi puanları ($x=21,376$), erkeklerin iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavramlara erişme düzeyi puanlarından ($x=19,015$) yüksek bulunmuştur.

Netice itibarıyla ebeveynlerin eğitilmiş, ailenin aylık gelir düzeyinin fazla olmasının, kitap okumanın, cinsiyetin iletişim ve başarı arasında pozitif bir grafik çizdiğinin reel bir gerçeklik olduğu istatistiksel verilerle doğrulanmıştır.

- “İnternet” gibi başarıyı salt bir ilişki kaynağı olarak yorumlamayacağımız bir olgu ile “yerleşim yerlerini sınırlı çapta başarı ve iletişimle ilişkilendirmenin eksik verilerle yapılması, hedeflenen neticeyi vermediği gerçeği, ortak akıl gerçeğinden uzak değerlendirilemez. Çünkü internet gerçeği, başarı ile ilişkili değilken yerleşkelerin iller bazında imkânlarının başarı ve iletişime daha işlerlik kazandıracağıdır. İstatistiksel veriler her aşamada bu değerlendirmeyi netice vermektedir.

Kavramlar açısından değerlendirme yapıldığında, 8.sorudaki (etkileşim kavramı %42,7), 14.sorudaki (panel kavramı %29,2), 22.sorudaki (hak kavramı %43,5), 28.sorudaki (kitle iletişim kavramı %42,1), tam olarak öğrenilmemiştir. 13.soru yapılan madde istatistik testleri sonucunda $p : 0,18$ $r: -0,10$ değerlerinden dolayı iptal edilmiştir, toplamda 30 kavram üzerinden değerlendirme yapıldığında %13 oranında kavram başarısızlığı tespit edilmiştir. Toplamda 30 adet kavramdan 26 kavram öğrenme düzeyine ulaşmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi kavramlarına ulaşma düzeyini belirleme amacıyla yapılan araştırmalarda (Öktem, 2006; Yazıcı ve Samancı, 2003; Sezen, 2002; Akbaş, 2002) öğrencilerin; bazı kavramları anlamakta güçlük çektikleri, kavram yanlışlarına düştükleri, birbirlerine yakın olan kavramlarda kavramların özelliklerini birbirleriyle karıştırdıkları ve kavram kargaşası yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Kavramların yapısal özellikleri ve öğrencinin öğrenme stili kavramların öğrenilmesini etkileyen unsurlardır. Öğrenciler soyut olan kavramları öğrenmede ezberleme yoluna başvururlar, bundan dolayı kavramla ilgili farklı tanımları ve örnekleri algılayamamaktadırlar. Ayrıca Senemoğlu (2004), tanımlanmış soyut kavramların diğerlerine göre zor öğrenildiğini belirtmektedir. Gerek bu araştırma, gerek ise kavramlara erişme düzeylerini ölçen diğer araştırma sonuçları da bu düşüncüyü doğrulamaktadır.

İlköğretim 7.sınıf dönemindeki öğrenciler somut işlem döneminde olduklarından, soyut işlem dönemine doğru yol almaktadır (Charles, 1999:18). Dolayısıyla somut işlem dönemindeki öğrencilerin kavram öğrenme sürecinde soyut kavramların öğretilme sürecinde kavramları somutlaştırma yoluna gidilmelidir.

Öğretmenler tarafından yanılığın olduğu kavramların öğretimine en uygun ders yöntemi seçilmeli ve etkili kullanımı için yonteme uygun etkinlikler belirlenmelidir (Akdeniz-Yıldız-Yiğit, 2011:77). Ancak seçilen bu yeni yöntem ve teknik öğrencilerin sahip oldukları kavram yanılıklarını çözmediği sürece yeni eksik öğrenmelerin ortaya çıkması da kaçınılmazdır. Dolayısıyla eksik kavram öğrenmelerinin giderilmesi geleneksel yöntemlerin dışında, kalıcı öğrenme sağlayan farklı ve modern öğretim metotları kullanılarak giderilmeye çalışılmalıdır. Örneğin kavram karikatürleri, kavram haritaları, kavram ağı, kavramsal değişim metotları kavram öğretiminde etkili öğretim yöntemleridir. Kavram karikatürleri, kavram haritaları, kavramları ve kavramlar arasındaki ilişkiyi görsel hale getirmesinden dolayı anlamlı öğrenmeyi desteklemektedir. Bu modern yöntemlerle öğrencilerde kavram öğrenme isteği oluşturulmalıdır.

Anne-baba eğitim düzeyinin düşük olması, öğrencilerin aile içinde ikinci bir dili konuşuyor olması da kavramlara erişme düzeylerinde etkili olabilir. Kavramlar yaşantıların ürünüdür ve kültürel farklılıklar kavramlara yüklenen anlamlarda etkilidir (Yükselir, 2006). Anne ve baba eğitim durumunun öğrencilerin kavramlara erişme düzeylerinde etkili olduğu bu çalışma sonucuyla paralellik gösteren bir durumdur. Şüphesiz ki öğrenmenin temelini aile oluşturur, ilk öğrenmeler anne ve babaların öğrettikleriyle başlar. Ayrıca öğrencilerin kavram ve tanımlara erişme düzeyleri ile sosyoekonomik durumları ilişkisi de bu çalışma sonucuna da anlamlı bir ilişki olarak yansımıştır. Öğrenme sosyoekonomik yapıdan bağımsız gelişen bir süreç değildir, etkileyici bir unsurdur. Araştırma yapılan ilin (Bingöl) büyük bir çoğunluğunun ikinci bir dili konuşuyor olması şüphesiz ki öğrencilerin başarısını etkilemiştir.

3.2. Öneriler

Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde bulunan kavram ve tanım öğelerinin daha iyi öğrenilip pekiştirilmesi için konular işlenmeden önce konu içerisinde geçen kavramlar belirlenmeli, öğrencilerin bu kavramlar ve tanımlarla ilgili ön bilgileri tespit edilmelidir. Kavram öğretim süreci bittikten sonra etkinliklerle veya kavramlarla ilgili soruları içeren bir test ile değerlendirilmesi yapılmalıdır. Değerlendirme sonucuna göre öğrenilmesi gerçekleştirilemeyen kavramlar tespit edilmeli, eksik ve yanlış öğrenilen kavramlar düzeltilmelidir. Kavramların öğretiminde her bir kavramın ayırt edici özellikleri vurgulanmalıdır.

Kavramların öğretiminde, kavramın diğer kavramlarla ilişkisinin hissettireleceği veya verileceği bir öğretim süreci planlanmalıdır. Ayrıca bu süreç, bol örneklerle ve farklı araç-gereçlerin (bilgisayar, projeksiyon vb.) kullanılmasıyla zenginleştirilmelidir. Öğretmenler, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmeli ve olumsuz tutuma sahip öğrencilerin bu dersi sevmeleri, ilgi ve meraklarının artması yönünde çalışmalar yapmalıdır.

Araştırmacılar tarafından hem öğretmenlere hem alana katkı sunma açısından, bu ve buna benzer çalışmalarda ortaya çıkan öğrenilme düzeyi düşük olan kavramlarla ilgili nitel araştırmalar yapılabilir ve bu yolla söz konusu kavramlarla ilgili eksiklikler tespit edilebilir. Araştırmacılar tarafından 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan diğer ünitelerdeki kavramların da öğrenilme düzeyi tespit edilebilir.

Kimi kavram ve tanımların iyi düzeyde öğrenilmesini ya da öğrenilememesini etkileyen etmenleri ortaya çıkaracak araştırmalar yapılabilir. Farklı öğretim yöntem ve stratejilerinin kavramların anlaşılma düzeyine etkilerinin araştırılacağı deneysel çalışmalar yapılabilir.

Yapılan birçok araştırmada yerleşim yerleri arasındaki başarı farklılıkları yüksek derecede olduğu görülmüştür. Eğitim ortamları arasındaki donanım farklılıklarının asgari düzeye indirilmesi gerekir.

İl, ilçe, belde, köy ve mezraların okul-sınıf donanımları eşit koşullarda yapılandırılmalı, araç-gereç, öğretim materyalleri tüm okullarda eşit olmalı. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi tam anlamıyla yaşama geçirilmelidir.

Yaşadığımız yüzyılda bilim ve teknoloji hızla gelişmekte, bu gelişimin eğitimden bağımsız olması düşünülemez. Eğitim ve öğretim faaliyetleri çağa uyum sağlayan teknik ve bilimsel araçlarla kalıcı hale getirilmelidir. Bilişim çağında eğitimin internetten yoksun olması öğrencileri zamanın gerisinde bırakmaktadır. İnternet kullanımı eğitimin bir parçası haline getirilmeli ve ilgili derslerde teknolojiyi doğru, faydalı kullanma gibi ders içerikleri eklenmeli, öğrenciler bu konuda bilinçlendirilmelidir. Doğru ve faydalı bilgiden ve yararlı öğrenmelerden uzak internet kullanım süresi maalesef her yaş ve düzey öğrencilerimizin başarısını olumlu yönde etkilememektedir. Aksi takdirde teknolojik bilinçsizlik, sosyal medya bağımlılığı ile asosyal gençlik, şiddet içeren oyunlar ile öfkeli ve saldırgan çocuklar yetiştirir.

Eğitimli ebeveynlerin çocukları üzerindeki olumlu etkisi yapılan birçok araştırma sonucunda kanıtlanmıştır. Eğitim seviyesi yüksek olan anne ve babaların çocukları gerek eğitim sürecinde gerek ise sonrasında başarılı oldukları bir gerçektir. Eğitim seviyesi düşük olan ebeveynler uzmanlar tarafından çocuk gelişimi konusunda bilinçlendirilmelidir, bu bilinçlendirme süreci ülkenin politikası haline getirilmeli ve tüm üniversiteler, bilim insanları ve kitle iletişim araçları bu sürece dahil edilmelidirler.

Kitap okuyan öğrencilerin başarılı olduğu bilimsel bir gerçektir, yapılan araştırma da bu gerçekliği teyit etmektedir. Kitap okuyan öğrenciler sorgulayan, araştıran, analiz, sentez ve değerlendirme yapan, yaratıcı ve yansıtıcı düşünen bireyler haline gelirler. Dolayısıyla bütün bu üst düzey bilişsel süreçleri yaşayan öğrencilerin başarısının yüksek olması kaçınılmazdır. Okullarda kitap okuma saatleri yaygınlaştırılmalı, her okulun kütüphanesi zenginleştirilmeli ve öğrenciler açısından daha cazip hale getirilmelidir.

KAYNAKLAR

- AKBAŞ, Y. (2002). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları, Karadeniz Teknik Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon.
- AKDENİZ, A. R., YILDIZ, İ., YİĞİT, N. (2001). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Işık Üniversitesindeki Kavram Yanılgıları. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı20, Adana
- ALTINTAŞ, G. ve ALTINTAŞ, U. (2008). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Kavram Haritası” Kullanımının Öğrenci Akademik Başarısı Üzerindeki Etkisi*, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.16, S.1, S.61-66. <http://www.kefdergi.com/pdf/cilt-16-no1-2008mart/061.pdf>.
- ATA, B. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Editör: Cemil Öztürk, Pegem A Yayıncılık, Ankara, S. 71-83.
- AYAŞ, A., KÖSE, S. ve TAŞ, E. (2003). *Bilgisayar Destekli Öğretimin Kavram Yanılgıları Üzerine Etkisi: Fotosentez*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2(14), 106-112.
- AYDOĞAN, A. (2006). *Profesyonel Eğitim Yönetiminin Bireysel ve Örgütsel Performansın Yükseltilmesine Katkısı*, Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Bingöl İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2013). Bingöl İli 2012 -2013 Eğitim-Öğretim Yılı İstatistik Verileri.Web: <http://bingol.meb.gov.tr/a3/index.php?modul=belgeler &id=6> (12.04.2013).
- BORA, T. (2009). *Ders Kitaplarında Milliyetçilik “Siz Bu Ülke İçin Neler Yapmayı Düşünüyorsunuz?”*. *Ders Kitaplarında İnsan Hakları II* (s.115-141). İstanbul Tarih Vakfı Yayınları.

- BRISCOE, C. ve LAMASTER, S. U. (1991). *Meaningful Learning in College Biology Through Concept Mapping*, The American Biology Teacher, vol.53,no.4
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. VE DEMİREL, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- CANPOLAT, N. (2002). *Kimyasal Denge İle İlgili Kavramların Anlaşılmasında Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkinliğinin İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- CHARLES, C. M. (1999). Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri. Çeviren: Gülten Ülgen. Ankara: Anı yayıncılık.
- ÇAKMAK, F. (2006). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerin sosyal bilgiler dersi nüfus ve yerleşme konusunda geçen kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları*. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon
- ÇETİN, A. (2008). *6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenip Değerlendirilmesi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- DEMİRCİOĞLU, İ.H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık
- DEMİRTAŞ, A. ve BARTH, J. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğrenci Kılavuzu*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- DOĞANAY, A. (2005). Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. (Edt: ÖZTÜRK,C.; DİLEK, D.). Ankara: Pegem Yayınları.
- DÖNMEZ, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders İnceleme Kılavuzu, Şahin C. (Ed.), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

- DÜNDAR, H. (2007). Kavram Analizi Stratejisinin Öğrencilerin Kavram Öğrenme Başarısı ve Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- FEHER, E. (1990). Interactive Museum Exhibits As Tools For Learning: Explorations With Light. International Journal Of Science Education, 12, 35–49.
- FINDIKÇI, İ. (1999). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım. Ankara
- FİDAN, N. (2009). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen “demokrasi ve cumhuriyet” kavramlarla ilgili bilgilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- GEDİK, E. GEBAN, Ö. ERTEPINAR, H. AND CEYLAN, E. (2003). *Facilitating Conceptual Change In Electrochemistry Using Conceptual Change Approach*. Esera, Research and The Quality Of Science Education, Abstract, Noordwijkerhout.
- GÜVEN, B. ve GÜVEN, S. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Metafor Oluşturma Becerilerine İlişkin Nicel Bir İnceleme, Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt:17. No:2 503-512.
- KARASAR, N. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemi 12. Baskı, Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- KIZILÇELİK, S. (2004). Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak. Ankara. Anı Yayıncılık.
- MEB (MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI). (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI). (2011). İlköğretim Programı 1 – 5 sınıflar. 2 Ocak 2011.

- MORGİL, İ. ve YILMAZ, A. (2001). Kimya Eğitiminde Farklı Madde Türlerinin Psikometrik Özellikleri ve Öğrenci Başarısı Bakımından Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 111–116
- NARİN, N. (2009). *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- ÖKTEM, G. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yer alan kavramları anlama ve kazanma düzeyleri (Yeni programın pilot uygulaması samsun ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- ÖZKAYA, F. (2010). *Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi 3 ve 4. ünitesinde bulunan kavramların bazı değişkenlere göre öğrenilme düzeyi*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erzincan.
- ÖZKÜMÜŞ, Y. T. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikçi Öğrenme Yönteminin Öğrencinin Akademik Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÖZTÜRK, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde* (S. 2-31). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- ÖZTÜRK, C. ve OTLUOĞLU, R. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- REGİS, A. ALBERTAZZİ, P.G. AND ROLETTO, E. (1996). Concept Maps İn Chemistry Education. *Journal Of Chemical Education*, 73(11), 1084–1088.
- SAMANCI, O. ve YAZICI, H. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri. Ankara: Milli Eğitim Dergisi. Sayı:158

- SENEMOĞLU, N. (2004). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim* (Kuramdan Uygulamaya), Gazi Kitabevi, Ankara.
- SEZEN, F. (2002). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Astronomi Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları, Karadeniz Teknik Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon.
- SÖNMEZ, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- TAŞLI, İ. (2005). 4.-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Üniteleri İle İlgili Kavram Bulmacaları Örnekleri. Milli Eğitim Dergisi, (166).
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/166/index3-tasli.htm>
- TAYMAZ, H. (2003). *Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- TUFAN, A. (2004). *İlköğretimde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Geçirdiği Muhteva Değişimi ve Bunun Türk Toplum Yapısındaki Değişim Dinamikleri İçerisindeki Yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kütahya.
- ÜLGEN, G. (2004). *Kavram Geliştirme: Kuramlar ve Uygulamalar (4.Baskı)*. Ankara: Nobel Dağıtım.
- ÜNLÜ, F. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler programında geçen temel kavramların 8.sınıf öğrencilerinde erişti düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- YAZICI, H., BAŞIBÜYÜK, A. ve DOĞAR GÜRSES, A. (2004). Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Seviyeleri ve Kavram Yanılgıları. *Milli Eğitim Dergisi*, 162.
- YAZICI, H. ve SAMANCI, O. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:158 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158>.

- YILMAZ, M. (2011). *2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Nitel Bir Araştırma)*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- YILMAZ, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi "haklarımı öğreniyorum" ünitesi ile ilgili kavramları anlama düzeyleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara.
- YÜKSELİR, A. (2006). *İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler programında geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığında kavram analizi yönteminin etkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adana.
- Birey Yayınları (Yazar Yok), (2011). *Etkinliklerle Sosyal Bilgiler*, İstanbul: Birey
- Birey Yayınları (Yazar Yok), (2011). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Konu anlatımı modüler set 1*, İstanbul, Birey Yayınları.
- Zambak Yayınları (Yazar Yok), (2012). *Hücreleme Yöntemi Serisi 7. Sınıf Sosyal Bilgiler*, İstanbul: Zambak Yayınları.
- Zirve Dergisi Yayınları (Yazar Yok), (2012). *Konu Anlatımlı Sosyal Bilgiler Dersi İzmir*, Zirve Dergisi Yayınları
- Zirve Dergisi Yayınları (Yazar Yok), (2012). *7. Sosyal Bilgiler Yaprak Testi*. İzmir, Zirve Dergisi Yayınları

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/BINGOL.pdf>. (08.08.2014).

<http://www.osym.gov.tr/belge/1-12668/gecmis-yillardaki-sinavlara-ait-sayisal-bilgiler.html>.(08.08.2014).

<http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> (09.08.2014).

<http://istatistikler.net/okuma.html> (10.08.2014).

<http://www.matbaacilarodasi.org.tr/?Syf=26&Syz=73862> (10.08.2014).

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158>.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/166/index3-tasli.htm>

EKLER

EK-1

ANKET FORMU

Sevgili Öğrenciler,
Bu çalışma yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Uygulamanın I. Bölümünde Kişisel Bilgi Formu bulunmaktadır, formda size uygun olan kutucukları (X) şeklinde işaretleyiniz. II. Bölümde ise Sosyal Bilgiler dersi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde geçen kavramlara ait cevaplamanız gereken 31 soruluk çoktan seçmeli Kavram Başarı Testi bulunmaktadır, süreniz 40 dakikadır ve yanlış doğruyu götürmeyecektir. Bu çalışma sonuçları okuldaki notlarınızı etkilemeyecektir, dolayısıyla isim yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın doğru sonuçlanabilmesi için göstereceğiniz ciddiyete inanıyorum, katkılarınızdan dolayı hepimize teşekkür eder, derslerinizde başarılar dilerim.

İbrahim DİNÇ

I. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Okulunuzun Adı:

1-) Cinsiyetiniz:

Kız Erkek

2-) Yerleşim Yeriniz:

İl İlçe Köy ve Mezra

3-) Ailenizin Aylık Ortalama Geliri:

400 TL'den az 400 ve 850 TL arası 850 ve 1500 TL arası
 1500 - 3000 TL arası 3000 TL ve üzeri

4-) Annenizin Öğrenim Durumu:

Diplomasız İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

5-) Babanızın Öğrenim Durumu:

Diplomasız İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

6-) Haftalık Kitap Okuma Süreniz (Ders kitapları hariç):

1 Saat 3 Saat 5 Saat 10 Saat ve üzeri Kitap okumuyorum

7-) Haftalık Ortalama İnternet Kullanma Süreniz:

1 Saat 3 Saat 5 Saat 10 Saat ve üzeri İnternet kullanmıyorum

II. BÖLÜM

KAVRAM BAŞARI TESTİ

1. Bireyin doğuştan getirdiği potansiyelinin çevresel etkenlerle şekillenmesidir, kişiye özgü belirgin özelliklerin manevi ve ruhsal niteliklerin bütünüdür.

Yapılan tanım aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

A) Kişilik B) Birey C) Meslek D) Olgu

2. Bireyler, gruplar ve toplumlar arasında söz, yazı, görüntü ile el-kol hareketleri ve benzeri simgeler aracılığı ile duygu ve düşüncelerin karşılıklı olarak iletilmesini sağlayan etkileşim sürecine **ne denir?**

A) Haberleşme B) Söyleşi C) Münazara D) İletişim

3. Aşağıdaki iletişim araçlarından hangisi günümüz iletişiminde diğerlerine göre **daha fazla** önem taşımaktadır?

A) Gazete B) İnternet C) Telgraf D) Mektup

4. M. Kemal Atatürk: “Basın milletin genel sesidir. Bir milleti aydınlatmada ve ona doğru yolu göstermede bir milletin, muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte basın başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir yol göstericidir.”

Bu sözleriyle Mustafa Kemal Atatürk’ün basınla ilgili aşağıdakilerden hangisinin önemine değindiği söylenemez?

- A) Devletin dış politikasının belirlenmesinde önemli rolünün olduğu
- B) Ülkeyi ilgilendiren konularda halkın bilgilendirilmesi gerektiği
- C) Halkın kültür seviyesinin yükselmesinden önemli rolünün olduğu
- D) Toplumun geleceğini etkileyecek önemli bir konumda olduğu

5. Kişinin kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi durumu ne ile adlandırılmaktadır?

- A) Ödev
- B) Hak
- C) Sorumluluk
- D) Görev

6. Trafik polisleri yaptıkları el kol hareketleriyle sürücülerini yönlendirmektedirler.

Trafik polislerinin bu yönlendirmeleri iletişimde başvurulan;

- I. Beden dili
- II. Ben dili
- III. Sözsüz iletişim
- IV. Olumsuz iletişim

yöntemlerinden hangisine örnek olabilir?

- A) I. ve II.
- B) II. ve IV
- C) I. ve III.
- D) III. ve IV

7. Bir devletin yönetim biçimini belirleyen, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların temel haklarını bildiren yazılı kurallara ne ad verilir?

- A) Kural B) Örf ve adet C) Tüzük D) Anayasa

8. İki kişinin birbirleriyle olan münasebeti sonucu birbirlerinin etkisi altında kalması ve bu doğrultuda karşılıklı olarak oluşturdukları çift yönlü iletişime.....denir.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki kavramlardan hangisi getirilmelidir?

- A) Çatışma B) Etkileşim C) Görüş D) Birey

9. Nasrettin Hoca akşam üstü eve doğru yürürken, baklava seven bir köylüyle karşılaşır.

Köylü : Hocam, kısa bir süre önce bir adam büyük bir tepsi baklava götürüyordu...

Hoca : Beni ilgilendirmez!

Köylü : Fakat adam tepsiyi sizin eve götürüyordu.

Hoca : O zaman seni ilgilendirmez!

Nasrettin Hoca ile köylü arasındaki bu diyalog aşağıdakilerden hangisiyle nitelenebilir?

- A) Olumsuz iletişim B) Empati kurma
C) Etkili dinleme D) Sağlıklı iletişim

10. Oğul:

- Baba, akşamları benimle hiç ilgilenmiyorsun

Baba:

- İş yerinde gün boyu çalışıyorum, akşam eve yorgun dönüyorum oğlum. Kendini benim yerime koy ve beni anlamaya çalış lütfen.

Baba ile oğul arasındaki bu diyalogda, baba oğlundan aşağıdakilerden hangisini yapmasını beklemektedir?

- A) Antipati B) Eleştiri C) Empati D) Sempati

11. “Kendi okulunu kendin yap” “Türkiye çöl olmasın” “Haydi kızlar okula” gibi fikirlerin basının ve haberleşme araçlarının yardımıyla kısa zamanda kampanyaya dönüşmesi, aşağıdakilerden hangisinin sonucudur?

- A) Kamuoyu B) Anayasa C) İş bölümü D) Nüfus

12. Öğretmen: “ Atatürk tarafından çıkarılan gazetelerden biridir. Sivas Kongresi’nde, Milli Mücadele’nin haklılığını duyurmak ve halkı bilinçlendirmek amacıyla çıkarılmasına karar verilmiştir. Atatürk, Milli Mücadele’nin yayın organı olan bu gazeteden söz ettiğinde “Benim gazetem” demiştir.”

Öğretmenin derste özelliklerini anlattığı gazete aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Takvim-i Vekai B) Milliyet C) Hürriyet D) İrade-i Milliye

13. I. İzleyiciyi rahatsız eden yayınlar

II. En çok ilgi çeken yayınlar

III. Yayın ilkelerine aykırı yayınlar

IV. Sürekli tekrar eden yayınlar

Yukarıdaki durumlardan hangileri RTÜK’ü yasal önlem almaya iter?

- A) I. ve II. B) II. ve IV C) III. ve IV D) I. ve III.

14. Seçilmiş bir konuşmacı grubun dinleyiciler önünde bir konuyu tartışmak amacıyla düzenlediği toplantı ya da açık oturuma **ne ad verilir?**

- A) Haberleşme B) Panel C) Yayın D) Basın

19. 6 yaşındaki Ayşe gece korkunç bir rüya görür, sabah uyandığında rüyasını birileriyle paylaşmak, sıkıntısını atmak ister. O sırada kahvaltı hazırlamakta olan annesine gidip rüyası hakkında bir şeyler anlatmaya çalışır, fakat annesi o kadar ilgisiz davranır ki, Ayşe rüyasını anlatmaktan vazgeçer. Bu kez evde bulunan babasına yönelir, babasına rüyasını anlatmaya çalışır, ama o da annesi gibi Ayşe'nin anlattıklarını yüzüne bakmadan dinleyerek ona karşı ilgisiz davranır. Bu durum sonunda Ayşe kendini değersiz, işe yaramaz hissedip anne ve babasının kendisini sevmediğini düşünmüştür.

Ayşe'nin böyle düşünmesinde anne ve babasının hangi dinleme türünü yapmamasının etkisi vardır?

- A) Etkin dinleme B) Umursamaz dinleme
C) Olumsuz dinleme D) Pasif dinleme

20. Bir ülkede radyo, televizyon, gazete ve dergi haberlerine *sansür* uygulanıyorsa o ülkeyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi **söylenemez?**

- A) Halkın haber alma hakkı kısıtlanmıştır.
B) Halk, haberleri tek yönlü olarak öğrenmektedir.
C) Basın hürriyetine önem vermektedir.
D) Haberleşme hürriyeti kısıtlanmıştır.

21. Bir insanın bir başkasına karşı doğal ve içgüdüsel olarak bir eğilim göstermesine, sevgi ve yakınlık duymasına **ne denir?**

- A) Antipati B) Empati C) Sinerji D) Sempati

22. İnsana yasa ve anlaşmaların tanıdığı yetkiler toplamıdır, insanların herhangi bir işi yapma yetkisine denir.

Yapılan tanım aşağıdaki kavramların hangisine aittir?

- A) Rol B) Hak C) Kamuoyu D) Ödev

23. Din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmadan herkesin kanun önünde aynı haklara sahip olmasıdır, kimse ayrıcalığa sahip değildir.

Yukarıdaki tanım aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A) Ümmetçilik B) Kardeşlik C) Irkçılık D) Eşitlik

24. Esra: “Zaman zaman arkadaşlarım tarafından yanlış anlaşılıyorum ya da anlatmak istediğimi tam olarak aktaramıyorum. Bu durum beni üzüyor.”

Söylediklerine göre, Esra’nın yakınması;

- I. Etkili iletişim kuramama
II. Empati yapma
III. Kendini doğru ifade edememe
IV. İyi bir dinleyici olma

durumlarından hangisinin göstergesidir?

- A) I. ve II B) I. ve III C) III. ve IV D) II. ve IV

25. Sınıfta yapılan bir tartışma sırasında arkadaşlarının düşüncelerine katılmadığı halde onları sonuna kadar saygı ile dinleyen bir öğrencinin davranışı, aşağıdaki etik değerlerden hangisine daha yakındır?

- A) Dürüstlük B) Güven C) Karşı koyma D) Hoşgörü

26. İletişim özelliği bakımından, iyi bir hatipten aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?

- A) Halka hitap ederken başını okuduğu kağıttan hiç kaldırmaz.
B) Konuşma içeriğinin doğru olmasına dikkat eder.
C) Sözlerini özenle seçer ve anlaşılır konuşur.
D) Ses tonunu rahatsız etmeyecek biçimde ayarlar.

27. * İletişimde karşıdaki kişiyi inciten, kıran ve suçlayan bir dildir.

* Davranıştan çok karşıdaki bireyin kişiliğine yöneliktir.

* Yeniden konuşma isteğini engelleyicidir.

* Olumsuz iletişim yaratır, olumlu etkileşimi engelleyici dildir.

Yukarıda özellikleri verilen iletişim dili aşağıdakilerden hangisidir?

A) İyileştirici dil B) Sen dili C) Empati dili D) Teknolojik dil

28. Bazı bilgilerin bir takım kaynaklarca üretilip, geniş insan gurubuna yayılması, yayılan bu bilgilerin insanlar tarafından yorumlanması sürecine denir.

Yukarıda tanımı yapılan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rol Çatışması B) Konferans C) Kitle İletişim D) Gazete

29. Her insanın yaşamının sadece kendisini ilgilendiren kişisel bir yönü vardır. Bunu diğer insanlarla paylaşıp paylaşmamaya kişi kendisi karar verir. Diğer insanlar bireyle ilgili şahsi bilgileri öğrenme hakkına ve müdahalede bulunma yetkisine sahip değildir.

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Özel yaşamın gizliliği B) Yaşama hakkı

C) Sağlık hakkı D) Fırsat eşitliği

30. I. Sen zaten hep geç kalırsın.
II. Sana güvenmek istiyorum.
III. Verdiğin sözü yine tutmadın.
IV. Başarılı olacağına inanıyorum.

Yukarıdakilerden hangileri iletişimde *ben diline* örnektir?

- A) I - II B) II - IV C) II - III D) III – IV

31. Aşağıdakilerden hangisi *basın-meslek ilkelerine* aykırı bir durumdur?

- A) Şiddeti özendirici, şiddete sevk edici yayınlar yapılamaz.
B) Genel ahlaka ve örfte ters düşmeyen yayınlar yapılabilir.
C) Suçluluğu yargı organlarınca ispatlanmadıkça hiç kimse suçlu ilan edilemez.
D) Farklı bir etnik kökeni aşağılayan ırkçı yayınlar yapılabilir.